

ELOFIZETÉS.

HELYBEN ÉS VIDÉKEN:

Egy évre 36 kor.
Fél évre 18 kor.
Egy negyed évre 9 kor.
Egy hóra 3 kor.

Nyilttéri közlemények
megállapodás szerint.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1917.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Szerda, március 21.

Konfliktus a дума és a munkások közt.

— Három veszedelem fenyegeti Oroszországot. — Munió-sztrájkjal a béke felé. —
A szocialisták a háború ellen. —

— Saját tudósítónk telefonjelentés. —

Egá. Oroszországból érkezett jelentések szerint az új kormány politikai rendőrkémek listájának revidálásától nagy eredményeket várnak. Már is megállapították, hogy az ochrana titkos ügynökei a németek zsoldjában állottak. Az oroszországi pártok között még mindig dul az egyenetlenség. A munkásbizottság határozatilag kimondotta, hogy békét, kenyeret és köztársasági demokratikus államformát akarnak. A szocialista vezetőséghez számos csapattest csatlakozott. A pétervári muniógyárak nagy része a szocialisták kezében van és azok már napokkal ezelőtt beszüntették az üzemet.

Oroszországot most három veszedelem fenyegeti: az éhínség, a дума és a harcúterén való leveretés.

Hivatalos pétervári táviratokban is beismerték, hogy Oroszországban ki-

Hangosan követeli a nép a békét.

Stockholm. A radikális dumaképviselők március 14-iki ülésén a vezetők kijelentették, hogy csak egyes pontokban helyeslik a forradalmi bizottság programját. Őva intik az új kormányt attól, hogy a nép igazi kívánságait ne teljesítsék. Oroszország nepe hangosan kiált békéért. A radikálisok nem azonosítják magukat a liberálisok háborús céljaival.

A Tempsnek jelentik Pétervárról: Az orosz közvélemény balpárti köreiben már is jelentékeny eltérés mutatkozik. Az októristák, kadettpártiak és a progresszisták ajánlatát a munkások is elfogadták arra vonatkozólag, hogy a cár mondjon le fia javára és Mihály nagyherceg legyen a régensség vezetője. A dumán kívül megalakult munkásbizottság azonban ebbe nem egyezett bele és most a дума tárgyait kénytelen a bizottsággal, amely mielőbbi választást követel az általános választójog alapján. A jelenlegi kormány, amely ismeri a nehézségeket, amelyeket e pillanatban az új választás kiírása okozna a hadműveletekre, szombaton a tárgyalásokon még ragaszkodott ahhoz, hogy a választások csakis a háború után, vagy egy későbbi időpontban menje-

mondották az általános sztrájkot. Ez bizonyítja a legjobban, hogy a szocialista munkásszövetség uralkodik a munkásság felett. Későbbi jelentések szerint a munkások újra felvették az ország gazdasági üzemeiben a munkát, de a muniógyárakban még szünetel az üzem.

Rotterdam. Az angol lapok attól tartanak, hogy az új kormány ellen a szocialisták ellenforradalmat fognak szervezni a régi kormányhü csapatokkal együtt, hogy megdöntsék a дума és a kormány uraimát és ezzel a legteljesebb anarchia és éhínség vár Oroszországra, amely teljesen lehetlenné tenné a háború folytatását. A katonaságot szónokok lázítják, hogy tagadják meg az engedelmességet. Az angol lapok az orosz helyzetet sajnálatosnak tartják, mert a harcúteri vereség egyet jelentene a reakció visszatérésével.

nek végbe. Ebben a kérdésben, hogy a megegyezést létrehozzák, 17-én nagy tanácskozás volt a дума végrehajtóbizottsága és a munkáspárt delegátusai között, ezeknek a tanácskozásoknak az eredménye eddig ismeretlen. Mihály nagyhercegnek az a határozata, hogy a trónöröklést az ország megkérdezése nélkül nem fogadja el, ugylátszik egyszerre javított a helyzeten.

„25. számú parancs.”

Amsterdam. A Times jelentí Pétervárról csütörtök éjfélről: Csütörtök este „25. számú parancs” című lázító iratokat terjesztettek, amelyet a munkáspárt képviselői és a hadsereg parancsnokainak egy része irt alá. A lázító irat felszólítja a csapatokat, hogy ne ismerjék el a tiszteket és hogy maguk gondoskodjanak a fegyveletről. A felhívás hatása igen végzetes volt. Másnap Kerenszky igazságügyminiszter a nyomtatásra vonatkozólag Cseizenek, a munkásképviselők bizottsága elnökének kijelentette, hogy azonnal a legszigorubb intézkedésekhez lesz kénytelen nyulni, és felszólította Cseizet, hogy jelentse ki, hogy a lázító irat nyom-

tatásához neki nincsen semmi köze. Később kiderült, hogy azt az iratot, amelyet titokzatos módon nyomattak és nagy számban terjesztettek, nemcsak a katonák és a nép között, hanem még a dumába is becsempésztek, a régi kormány titkos ügynökei terjesztették. Kétségtelen, hogy olyan merénylettel állunk itt szemben, amely az orosz hadsereget Németország részére gyalázatos megadásra akarja rávenni. A néptömeg és a hadsereg azonban nem olyan műveltek, hogy ezt a célt megértsék. Kerenszky Cseize hozzájárulásával elrendelte, hogy parancsot adat ki, hogy a katonák továbbra is maradjanak meg a tisztek alárendeltjei és hogy minden olyan egyén, aki ilyen iratot nyom tna, vagy forgalomba hozna, a jövőben hazaárulónak tekintendő. Cseize kijelentette azt is, hogy Kerenszkyt fáradozásában támogatni fogja.

Stockholm. A svéd szocialisták üdvözlő táviratot küldöttek az orosz szocialdemokrata párthoz, amelyet Francis svéd szocialista agitátor irt alá. A sürgöny így hangzik: A svéd szocialisták remélik, hogy az orosz elvtársak forradalma gyors és teljes győzelemre vezet. A nagy francia forradalom óta soha nagyobb hatása semminek nem volt, mint az orosz forradalmi munkásság és paraszttömegek felszabadításának. Bizton remélik, hogy az orosz forradalmi munkásság a szocialista internacionale képviselője fog lenni és a felszabadított új Oroszország nem mint hódító katonai hatalom, hanem mint az igazság és tartós világ-béke óre fog fellépni, amelynek eme borzasztó háborúra, mindenek dacára, föl kell virradnia.

LEGUJABB.

Ejje! 2 óraker érkezett
telefonjelentés.

Ruszkij tábornok elfogatta a kormány küldötteit.

Rotterdam. A Daily Telegraph jelentí Pétervárról: Ruszkij tábornok a provizorikus kormány küldötteit elfogatta.

Stockholm. Pétervárról újból megszünt a távirati forgalom.

II. Miklós cár ellenállásra készül.

Nikolajevics nagyherceg nem mer a frontra menni. — Szociálista küldöttség a hadseregnél.

— Saját tudósítók telefonjelentése. —

Amsterdam. Az Allgemeene Handelsbladed jelenti: Lloyd George miniszterelnök tegnap az Alsóházban kijelentette, hogy *csütörtökön indítványozni fogja az orosz dumának táviratilag való üdvözlését.*

A miniszterelnök kijelentette továbbá azt is, hogy a beérkezett jelentések alapján nem lehet megállapítani, hogy elmúlt-e már Oroszországban minden veszedelem.

Stockholm. Oroszországból visszatérkezett utasok beszélik, hogy az a hír terjedt el, hogy Miklós cár újabb ellenállást fog kifejteni Brusszilov tábornok támogatásával.

Göteborg. A cár hetek óta gyanakodott Nikolajevics Nikoláj és Cyrill nagyherceg ellen, mert tudomására jutott, hogy régóta meg akarják trónjától fosztani.

Kopenhága. Pétervári jelentések szerint a cárnét, aki idegbajt kapott, a cárral és a cárevicsessel együtt ideiglenesen Krim félszigetre internálták.

Érdekes részleteket közöl a Daily News pétervári tudósítója Miklós cár lemondásának előzményeiről. Ezek szerint a cár nem akarta mindjárt elismerni az ideiglenes kormányt és csak csütörtökön délután 6 óra felé egyezett bele, hogy nyilvánosságra hozza a manifesztumot, amelyben lemond a trónról. Pskovban írta alá a cár a manifesztumot, azután Dünaburgba utazott és onnan visszatért Brusszilov főhadiszállására.

Minden elő volt készítve, hogy a távira-

tok szerkesztet menjenek a világba a cár lemondásáról szóló hivatalos jelentéssel, de a táviratokat a cár vonakodása miatt visszatartották s csak csütörtökön délután hat órakor küldték el. Így történt, hogy például a kiewi lapok csak pénteken reggel értesültek a cár lemondásáról. A hivatalos távirat hajnali két órakor érkezett Kiewbe.

Berlin. A Vossische Zeitung arról értesül, hogy Nikolajevics Miklós nagyherceg, akinek az új kormányral egyetértőleg a főparancsnokságot át kellett volna venni, az utolsó pillanatban halasztást kért a kormánytól. A nagyherceg állítólag a radikálisok részéről értesítést kapott, hogy nem garantálják személyes biztonságát a harcúterén és most a nagyherceg be akarja várni, hogy a frontra utazott munkás delegátusok milyen irányban tájékoztadják a tábori hadsereget. Gutschow hadügyminiszter a frontra utazott munkás delegátusokat messzemenő utazási igazolványokkal látta el.

Madrid. A madridi lapok cikkei egybehangzóan úgy vélekednek, hogy az orosz forradalom angol manőver. Abból, hogy az angol diplomácia részántha magát erre a kétségbeesett lépésre, a spanyol sajtó is csak arra következtet, hogy a különbéke eszméje nagyon erős gyökeret verhetett már Oroszországban. Ha a forradalmi kormány a háború folytatását hirdeti is, majd őszintébben beszél mihamarabb egy új orosz forradalom. Madridi lapok hírei szerint Nikolajevics Miklós nagyherceg fog az orosz cári trónra ülni.

Felújultak a pétervári zavargások.

— Katonák az új kormány ellen. — Románia királya nem kap apánázst. —

— Saját tudósítók telefonjelentése. —

A Morning Post jelenti Pétervárról: 26 óras aránylagos nyugalom után Péterváron újabb több ezer katonát, akiket még Protopopov rendelt oda, harcot kezdett az új kormány katonáival. Angol jelentések szerint Vybornyban is összeütközések voltak, a Néva vasúti hidjánál formális csata játszódott le. Más orosz városok csak óvatosan csatlakoznak a forradalomhoz. A szibériai ezredek Miklós cár érdekében harcolnak. Az áldozatok számát nem lehet megállapítani. A Londonba érkező pétervári táviratok nagyrészt a cenzúra törüli.

A pétervári zavargásokról jelentik, hogy teherkocsikon és automobilon szállították a veszélyeztetett helyekre a csapatokat, mert a tömeg minden kevésbé megerősített helyet kifosztott.

A Corriere de la Serra jelenti Londonból: A hadsereg tisztjei már hetekkel ezelőtt szították a forradalmat. Propaganda-iratokat csempészték a katonák közé.

A Daily Cronicle jelenti: Minthogy a forradalmi kormány egyes hadvezérektől és parancsnokoktól még mindig nem kapott olyan nyilatkozatot,

amelylyel bejelentenék az új kormányhoz való csatlakozásukat, arra igyekeznek, hogy gyorsan megerősítse katonai hatalmát.

Stockholm. Romániában az orosz forradalmi események óriási hatást keltenek. Jassyban azonnal koronatanács ült össze a király elnöklésével. Tartanak attól, hogy a mozgalom Romániára is kiterjed. A királyi családot az orosz forradalom anyagilag is súlyosan érintette, mert az új kormány vonakodik a cár által megállapított évjáradékot folyósítani.

Varsó. Lempinszky, a lengyel államtanács belügyi osztályfőnöke, aki az orosz viszonyokkal ex officio ismerős, amennyiben a háború előtt a dumának tagja volt, egy varsói lap tudósítója előtt az orosz forradalom vezéreiről a következő nyilatkozatot tette:

— Nehéz ugyan megítélni a helyzetet, de az körülbelül világos, hogy a mostani forradalom nem hozhatja meg Oroszország belső megújulását. Mert alig nihető, hogy a forradalom vezérei végrehajthassák azt a munkát, amelyre őket politikai múltjuk kötelezi. A forradalom a türelmetlenség és a kétségbeesés kitérője volt s ha csak a szociális munkásság frakciója hatalomra nem kerül, az új kormány és az új

duma ott fogja folytatni, ahol a régi elhagyta. Mert Miljukovnak egész politikai élete nem volt egyéb, mint fáradhatatlan törtetés a külügyminiszteri tárca után s most, hogy ezt elérte: minden harcoss elvét fel fogja adni, csak hogy a hatalmat megtarthassa. A többiek pedig épúgy fognak járni, mint Protopopov, akinek esete példája minden orosz államfértiúnak. Protopopov liberális gondolkodású, igazi európeér volt mindaddig, míg a kormányra nem jutott. Tíz nap múlva a reakció, a trón és a bürokrácia legerősebb támasza lett. A liberális eszmék győztesnek tartott hívei mind erre az utra fognak térni, ha csak a nép, az igazi nép el nem teszi őket az utból.

Új harcúter miatt elpusztított francia vidékek.

Kilenc napos csata Monasztírnál.

Berlin, március 20. (Hivatalos.) A nagyfőhadiszállás jelenti:

Nyugati harcúter:

A Somme és az Oise két partján az ellenségnek megszállásra engedett területen gyalogsági és lovassági osztagok több harcúter vívtak, amelyek az ellenség veszteségével végződtek. Az ezen vidéken kiszemelt harcúter előkészítése katonai szempontból szükségessé teszi, hogy mindent használhatatlanná tegyünk, ami az ellenségnek később hadművelete számára előnyös lehetne. Az Ipern hajlásban felderítőink az ellenség állásából 12 angol hoztak magukkal. Lers és Arras között időnként élénk volt a tüzérségi harc. A Maas balpartján a franciák délután és éjjel heves támadásokat intéztek a 18-án tőlük elfoglalt állások ellen. Mindenütt visszavertük őket. A 304-es magaslaton egyik századunk saját kezdeményezésére utánanyomult a hátráló ellenségnek és attól egy újabb 200 méter széles árokdarabot foglalt el és annak 22 főnyi légénységéből álló megszálló csapatát elfogta. A Rajna-Rhose csatornától közvetlen délre keresztülvitt ügyes vállalkozás alkalmával 20 francia jutott kezünkre. Légi harcokban védőtűzünkkel 2 ellenséges rep lőgépet lőttünk le.

Keleti harcúter:

Lipót bajor herceg vezértábornagy arcvonala:

Egyes szakaszokon élénkebb harci tevékenység folyt, mint az előző napokban. A Beresina és Stochod mentén portyázások alkalmával felderítő csapatunk 85 orosz foglyot szállítottak be.

Macedóniai harcúter:

Az Ochrida és Prespa tó között, valamint a monasztíri medencétől északra fekvő magaslatokon immár kilenc nap óta folyó harc tegnap sem hozott sikert a franciáknak. Rohamcsapatok úgy a tavak szorosáiban, valamint Monasztírtól északra széles arcvonalon törtek előre állásaink ellen. Tűzünkben, néhány helyen közelharcban, minden támadásuk megüszült. Csapatunk és a szövetséges csapatok nagyon jól verekedtek. A Doiran tótól északra tüzérségi tűzünkkel szétugrasztottunk több angol századot. **Ludendorf, első főszállásmester.** (Miniszterelnökség sajtóosztálya)

Hogyan nősült meg az új cár?

— Polgár vér a Romanov trónon. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Genfben, ahol rendkívül sok orosz él, élénk beszéd tárgyát alkotja az új cárnak Alexandrovics Mihálynak a házassága. Mihály cár ugyanis egész életében renitenskedő, a konvenciókat megvető, társadalmi formákat leicsinylő férfiú volt, de energia és akaratere hiányzott belőle — mint általában a Romanovokból — hogy e szociális irányzatú élettel valamit kezdjen. Puhra és lágy kedély, aki életében talán csak egy alkalommal volt erélyes, de akkor aztán a legnagyobb hatalommal, saját bátyjával a cárral szemben.

Ez azonban egészen romantikus história, amelyet messziről kell elmondani.

Midőn II. Miklós még trónörökös volt, lángoló szerelemre gyuladt a pétervári udvari operaház egyik gyönyörű tagja iránt. A szerelem oly mély és heves volt, hogy II. Miklós hajlandóbbnak mutatkozott lemondani a Romanovok koronájáról, mint a szerelméről. A cárné (a mostani anyacárhoz) ekkor drasztikus eszközöz folyamadott — egyszerűen elűntette a nőt. Nem ölték meg, még börtönbe se vetették: egyszerűen csak fogva tartották Pétervár egyik titkos palotájában, ahol fenyegetésekkel rákényszerítették, hogy lemondó levelet írjon a trónörökösnek. Az esetről ugyan más verziók is keringnek, amelyekről azonban bizonyos dolgot nem tudott senki.

Ennek a levélnek a következménye volt azután, hogy a cárevicsset rá lehetett venni az ugynevezett obligát világkörüli utra.

E világkörüli utra Miklós trónörökös magával vitte az özcesét Alexandrovics Mihályt is, akinek pedig semmi kedve sem volt elhagyni Pétervárt. Aminek egyszerű magyarázata az volt, hogy a bátyjánál kilencéves ifjabb nagyherceg is „a szerelem edes terhét” viselte a szívében. Ez a szerelem pedig senki más nem volt, mint Miklós trónörökös énekesnőjének 15 éves hugoskája. Egy parázs szemű, fekete hajú, rózsás arcú lányka, aki a maga gyermekes bájaival teljesen meghódította Mihály nagyherceget.

A cári mamának természetesen ezt is besugták s ő szintén logmagasabb hozzájárulását adta a tervhez, hogy idősebb fia, az ifjabbat is magával vigye. Pedig az volt a kedvence.

A két nagyherceg tehát ugyan annak a két polgári családnak a két leányát szerette. Tudott-e Miklós trónörökös özcesé szerelméről? erről nem szól a krónika, de valószínű. Sőt nem látszik kizártnak az a feltevés sem, hogy épen ezért vitte magával a testvérét. Két megsebzett szív könnyebben heged, ha egymásnak ki tudják panaszolni magukat.

Míg a két nagyherceg a világ körül hajózott: addig odahaza Oroszországban minden dolog megtörtént, hogy a szerelmi ügyeket végleg rendezték. Az énekesnő csakhamar meghalt, a kis Natáliát pedig férjhez adták egy hosszúnevű és jelentéktelen gárdahadnagyhoz. A hadnagyot, természetesen feleségével együtt rögtön elküldték valamelyik Istenháta mögött levő kaukázusi garnizonba, természetesen dekarálva és előléptetve.

A világkörüli utat csakhamar a cári korona követte. Atyja tragikus halála után II. Miklós fejére tették az orosz birodalom koronáját. Az ifjú fejedelem közönyösen vetette alá magát a szertartásoknak, de a lelke ott repült a kis orosz temető kettős keresztje felett, a mely alatt életének egyetlen szerelme nyugodott. Új viszonyok iránt nem volt fogékony,

legalább is nem tulságosan, sőt egyesek állítása szerint egyenesen gyűlölte a boldog embereket. Midőn politikai tekintetéből megnősült: lelke fagyossága engedett ugyan, mert gyermekeit hihetetlenül szerette, mintha csak a szeretetben öntötte volna ki lezárt lelkének minden szenvedélyét. De kedélyes és vidám emberré nem tudott lenni soha.

II. Miklós megkoronázása után az ifjú Mihály nagyherceg tovább folytatta az utazását. Kereste a kis Natáliát. Lement a Kaukázusba, de a messzenyúló udvari kezek már akkor másfelé dirigálták az időközben kapitánnyá lett tisztcséket. Sokáig hasztalan kereste minden eszközzel a herceget az elvesztett kedvest, míg végre egyik francia detektívje Montekarlóból ezt sürgönyözte:

— A keresett megérkezett!

Mihály nagyherceg azonnal odautazott. A detektív már várta s a herceg mohó kérdésére:

— Hol van? mosolyogva intett a Kasino épülete felé.

— Játszik? — kérdezte a nagyherceg.

— Szenvevényesen fenseg. Azt hiszem, nincs ma Monakóban hozzája hasonló hazárdjátékos. Mindig a maximummal játszik...

— S veszt?

— Fenséged érdeklődése után ezt természetesen találgom, hogy a játékban vesztene kell — szólott a gáláns detektív.

Mihály nagyherceg mosolygott s a detektívvel a kaszinó épületébe ment...

...Ebben az időben történt, hogy Natália asszony férjének gyorsan vissza kellett utaznia Pétervára. Mihály nagyherceg egy levelet adott át neki, melyet egyenesen és kizárólag feleséges bátyjának, II. Miklós cárnak kellett átadnia. A levélben ez állott:

— Fenséged engedelmét kérem, hogy e level átadojának nejét, B. Natáliát, nőül vehessem.

Miklós cár már ekkorra eltelejtette, hogy egy szép szempárért egykor ő is elakarta volna magát a koronáját a tivére kérelmére lakonikusan válaszolt:

— Megtűntem.

Erre gyors egymásutánban követték egymást a sűrűzött táviratok a két testvér között.

— Végtelenül fáj, de tilalmad ellenére is nőül veszem.

— Akkor Oroszországba többé vissza nem térhetsz.

— Így is jól van, felelte Mihály nagyherceg, s ifjú hitvesét párisi palotájába vezette.

Mihály nagyherceg rendkívül szereti a feleségét, s elképzelhetetlen, hogy a korona kedvéért megvállalja tőle. Így meg fog történni az a különös eset, hogy a Romanovok trónján egy polgári származású cárnő fog ülni. Mert igaz ugyan, hogy e házasság jelenleg csak morganatikus, s az is igaz, hogy II. Miklós a háború alatti nagy kibékülés alkalmával csak Brassov bárónéval tette a sógornőjét, de attól a cártól, aki a néppel választatja meg magát „isten kegyelméből” öröklött trónjára, az is kitelik, hogy a nép leányát tilteti a császári trónra.

Törvényjavaslat a koronára vonatkozó intézkedések megváltoztatásáról. Budapestről telefonálja tudósítónk: *Teleszky* János pénzügyminiszter közvetlenül a képviselőház ülé-

sének bezárása előtt törvényjavaslatot terjesztett be a korona értékére vonatkozó egyes intézkedések megváltoztatásáról.

Zelenski Róbert gróf helyesli a husz éves kiegyezést.

— Saját tudósítónk telefonjelentése. —

A főrendiház ma Jósika Samu báró elnöklése alatt ülést tartott, melyen a kivételes hatalomról szóló miniszterelnöki jelentés volt napirendre tűzve.

Az ülés megnyitása után elsőnek Majláth József gróf szólalt fel. Kifogásolta, hogy a jelentést későn tárgyalják. Új földbirtokpolitikát követelt. A kisbirtokosok érdekeinek védelmét sürgeti és a miniszterelnöki jelentést nem veszi tudomásul.

Sigray Antal gróf a béke kérdésével foglalkozik Tisza István gróf miniszterelnök legutóbbi tett kijelentéseivel kapcsolatban. Rámutat, hogy harcaink mindenütt az ellenség földjén folynak és magyar szempontból olyan békére van szükség, amely a nemzetnek megfelelő kárpótlást hoz, nem pedig hódítást. Az legyen a cél, hogy az ellenfeleket elégtételadásra kényszerítsük. Ellenszolgáltatás nélkül ne hagyjuk el Romániát és Szerbiát, hogy biztosíthassuk határainkat és szabadságunkat. Kárpótlást kell kapnunk, mert nagy feladataink vannak a hazatérő rokkantakkal és a hősök hátramaradottaival szemben. A kormányelnök jelentését nem veszi tudomásul.

Erdik János gróf kijelenti, hogy bizalmatlan a kormány iránt, mert az erdélyi betöréskor is mulasztásokat követett el. Majd a hadseregszállításokra tér át és azt mondja, hogy nem lett volna szükség a munkapárti kijárássokra, ha igazságosak lettek volna. Ezután a tisztviselők helyzetével foglalkozik és annak javítását követeli. Miniókat lehetett megakartani az állami üzleteknél, ezeket a nép és a tisztviselők javára kell fordítani.

Ezután Zelenski Róbert gróf mondott hosszabb beszédet, melynek kezdetén mindjárt kijelenti, hogy nem bírálja a kormány működését, mert a kormány élen a legarravalóbb ember áll. Senki sem tudná úgy intézni az ország ügyeit, mint Tisza István gróf miniszterelnök. Am mégis vannak kifogásai. Kifogásolja első sorban, hogy a mezőgazdasági terményeket maximálták, pedig a napszám a háború alatt rendkívüli módon megnövekedett. Figyelmébe ajánlja a kormánynak, hogy igazságtalan, hogy az ipari cikkek még mindig nincsenek maximálva és nem rekvirálták azokat. Ha ezeknek a cikkeknek gyártásában a munka fennakad, a munkaerőt katonákkal pótolják. Kérdi, hogy miért nem követik ezt a módszert a mezőgazdasági üzemeknél? Amióta Kürthy Lajos báró eltolgatta hivatalát, a közéletmezés terén némi megkönnyebbülés állott elő. Ezután a kiegyezés kérdésére tért át és azt mondta, hogy az ellenzék attól tart, hogy Tisza István gróf jobb kiegyezést köt, mint annak idején ők kötöttek.

Erdik János gróf közbeszól: Csak ezen jár az esze? Magyarország érdeke magának mellékos?

Zelenski Róbert gróf ezután kifejti, hogy örülünk, hogy a kiegyezést husz évre kötik meg, ami az agrár érdekeket biztosítja. Az ellenzék azt hajtogatja, hogy a mai parlamentnek nincsen joga a kiegyezés megkötésére. Kérdi: hát van joga az általános választójogot megcsinálni? Ezután a hősöknek nyújtandó földéről beszél, majd pedig a többtermelés kérdésére tér át. A nagy és középbirtok többet produkál, de viszont kevesebbet jövedelmez, mint a kis birtok. A többtermeléshez szükséges a nagy és középbirtok.

•**Jósika Samu** báró elnök itt megszakítja a szónokot és figyelmezteti, hogy ne térjen el a tárgytól.

Zelenski Róbert gróf erre kijelenti, hogy felszólalását befejezte.

Hadik János gróf a házszabályokhoz kérészt és kijelenti, hogy a főrendiház presztizsének árt, ha sebbel-lobbal intézik el a kormány jelentését. Kijelenti, hogy semmiben sem ért egyet Zelenski gróf felszólalásával, de alkalmasat kell adni arra, hogy ezt a nézetét kifejtse, mert ugyanis ritkán van alkalmuk arra, hogy kifejtessék nézeteiket.

Jósika Samu báró ezután kijelenti, hogy Zelenski Róbert grófot nem akarta elütni a szólás jogától és felkéri, hogy folytassa beszédét.

Zelenski Róbert gróf nem él a szólás jogával.

Imrey Pál a gazdasági cikkek és iparcikkek max. malásának kérdésével foglalkozik. A kormányrendszert kifogásolja és a jelentést nem veszi tudomásul.

Ghilányi Imre báró földmivvelésügyi miniszter kifejti, hogy a legjobb birtokpolitika az, amely a nemzet érzelmi és gondolatvilágához simul ezért csakis mélyreható reformokkal akart előállni. A kormány a legközelebbi időben törvényjavaslatot nyújt be, amely egyrészt a föld eladásának közvetítését szabályozza, másrészt a parcellázásnak is irányt fog szabni és a birtok közvetítés terén az üzérkedést megakadályozza. Bejelenti, hogy a vértömög szétosztása rendben történt.

Ezután **Teleszky János** pénzügyminiszter szól fel és a tisztviselők helyzetével kapcsolatosan elhangzott megjegyzésekre reflektál. Kijelenti, hogy a tisztviselők helyzetének javítása érdekében sehol sem tettek többet mint nálunk. Ha a viszonyok megengedik azután is javítani fognak helyzetükön.

Ezután a főrendiház a miniszterelnök jelentését tudomásul vette és az ülés ezzel véget ért. A legközelebbi ülés holnap délelőtt tizenegy órakor lesz.

13 összeférhetlenségi bejelentés.

(Mivel foglalkozik ma a magyar képviselőház.)

— Saját tudósítónk teletónjelentése. —

A képviselőház ma folytatta a kivételes hatalomról szóló miniszterelnöki jelentés tárgyalását.

Az első felszólaló **Eszterházy Mária** gróf volt, aki a kormány intézkedéseit kifogásolta és a jelentést nem vette tudomásul.

Buzsácz Károly néppárti, összeférhetlenségi bejelentést tesz **Daniel Gábor** báró ellen öt esetben. Mint igazgatója a Földbírók szövetkezetének a hadügyminiszteriumban öt vállalkozó részére kijárt. Bejelentést tett ezután **Buzsácz Gábor** ellen ugyanezen okokból kitolyolag.

A bejelentést a Ház vita nélkül áttette az összeférhetlenségi bizottsághoz.

Hóderváry Lehel összeférhetlenségi bejelentést tesz **Okoncsanyi László** és ifjabb **Audinyi Géza** és **Hajos Kálmán** ellen.

Ráth Endre a következő felszólaló, aki szintén összeférhetlenségi bejelentést tesz **Ivanka Imre**, **Simonts és Eiemer**, mint Budapest városi közúti vasút igazgatója ellen, amely a kistarcsai vagon és gépgyár tulajdonosa, amely az államnak szállít.

Barosay Andor összeférhetlenségi bejelentést tesz **Almássy László** ellen, aki a közlekedési birtokok kezeltése után fix fizetést húz, és **Sándor Pál** ellen, mint a budapesti villamos vasút társaság igazgatója ellen, amely a kistarcsai vagon és gépgyárnak tulajdonosa.

Az összeférhetlenségi bejelentéseket kiadják az állandó összeférhetlenségi bizottságnak.

Ezután még **Károlyi Mihály** gróf szól fel és az elnök a vitát bezárta és annak folytatását holnapra halasztotta.

A holnapi ülésre tizenkilenc interpelláció van bejegyezve, melyeknek tárgyalására délután félhatkor tér át a Ház.

Felfüggesztett aradi egyesület. (A miniszter büntügyi fejeletést rendelt el a vezetők ellen.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Évekkel ezelőtt a külváros egyszerű gondolkodású emberei körében mozgalom indult meg egy társulat megalapítása érdekében. Sok elértekezelés és tanácskozás után az egyesülés **Rózsafűzér Önszolgálat és Ima Egyesület** néven meg is alakult. Tagjait az akkori Választó-, Borona-, Kapa-, Kasza-utcák zsúfedeles kunyhóinak csizmás lábu embereiből és fejkendős asszonyaiból verbuválták össze. A tagoknak hetenkint 10 fillér tagdíjat kellett fizetniük és ha a tagok közül valaki bucsut mondott társulatbeli testvéreinek s itthagya a földi élet tövise utjait, a végső utra induló tetemét a társulatnak kellett eltemetnie. Ilyenkor a temetési vállalkozónak száz koronát fizetett ki a társulat a temetés költségeinek fedezésére.

Ez volt az, amit a társulat tagjai a befizetett tagdíjuk után rekompenzációul kaptak. Ezenkívül még azt is megtehették, hogy a társulat évi közgyűlésén megjelentek és a költségelőirányzat jóváhagyására igenlő szavazatot adhattak le. De utóbb ettől a kedvezménytől is elestek, mert 1914. év óta a társulás nem tartott közgyűlést és azóta a vezetőség állapította meg, hogy a költségelőirányzat helyes-e, vagy nem és hogy a társulat működése megtelem-e az alapszabályokban megjelölt követeleseknek, vagy nem.

Eddig valami vagyonszára is tett szert az egyesület, mert hiszen tagjainak a száma hetnyolcszáz között ingabozott és csak hétszáz tag után az évi tagdíj járulék 3640 koronát tett ki. Ezt pedig nem kellett mind a tagok eltemetésére fordítani, mert azoknak legnagyobb része tovább élt és tovább fizette a tagdíjakat.

Ezután hanyatlás állott be a kis társulat vezetésében és megtörtént, hogy hónapokkal ezelőtt egy-egy tag elhalt, hozzátartozói lépéseket tettek aziránt, hogy a társulat temesse el a halottat, de a társulatnak nem volt pénze, alaptökeje elfogyott és a temetés költségeit nem tudta fizetni. A vezetőket azt mondták, hogy elfogyott a pénz és háboru van; a tagok nem akartak fizetni. Egymásután érkeztek ezután a bejelentések, hol a rendőrségre, hol a város polgármesteri hivatalába, hol pedig a római katolikus plébániára.

A rendőrségen megindult az eljárás a rózsafűzérsek ellen és a nyomozás kiderítette, hogy a társaság vezetésében nagyobb töké szabálytalanságok történtek. A társulat pénztárosa **Janszky Odón**, aki a háboru kitörése után hadbavonult, a jegyzője **Janszky Erzsébet**, aki a pénztáros hadbavonulása után átvette a pénztár vezetését. Könyveket egyáltalán nem vezettek és így a vizsgálat nem tudta kideríteni, hogy milyen nagynak kellene lenni a társulat vagyonának. **Janszky Erzsébet** a vizsgálat során azt mondta, hogy 1000 korona vagyona van a társulatnak, ez a pénz nála volt, de a románok betörése idején Budapestre utazott és ezt a pénzt odaadta egyik rokonának megőrzés céljából. Az aradi rendőrség megkeresésére a budapesti rendőrkapitányság kiharigatta a jegyző rokonát, de ez azt mondta, hogy ő ugyan kapott pénzt **Janszky Erzsébet**től, de ez nem a társulatnak a pénze, hanem ezzel rokona tartozott neki.

A rendőrség ezután tovább folytatta a kihallgatásokat, de az a kérdés, hogy mi a tár-

sulat vagyona, nem tisztázódott, mert a befolyó jövedelemtől és a kiadásokról senki nem készített feljegyzéseket.

A rendőrségen **Petkovics Béla** rendőrfelügyelő vezette az ügyben a vizsgálatot, melynek eredményét beterjesztette **Varjassy Lajos** polgármesterhez, aki, miután pozitív megállapítást nyert, hogy szabálytalanságok történtek, felterjesztette az iratokat a belügyminiszteriumhoz.

A belügyminiszterium ma küldte vissza a polgármesteri hivatalba ez ügy iratait azzal az utasítással, hogy a társulat működése ideiglenesen azonnal felfüggesztendő és a társulat vezetősége ellen a büntügyi eljárás megindítandó. Az utasítás értelmében a tanács a társulat működését fel fogja függeszteni és a büntügyi osztályon feljelentést fog tenni a vezetőség ellen. (SZ. O.)

Csak a háboru után lesz alkotmány.

— Saját tudósítónk teletónjelentése. —

Luganó. Pétervári távirat szerint a munkásbizottság és a дума megegyeztek abban, hogy miután a választók milliói a fronton vannak és 18 kormányzóságot ellenség tart megszállva, háboru utánra halasszák el a választásokat. Péterváron nyugalom van, mert 18 fokos hideg mellett hóviharak dülnek. Hivatalosan jelentik: A munkás közösség tanácsa elhatározta, hogy Péterváron megindítja a munkát. Az általános helyzet komolysága megkivánja ezt, nehogy a régi kormány által megrendült gazdasági ereje az országnak még inkább veszendőbe tünjön.

Pétervár. A kormány ma délelőtt kiáltványt adott ki, mely szerint az orosz népnek hosszú évek harcai után sikerült újjászülését megvalósítania. Mindazokat az ígéreket, melyek az 1906 okt. 16-án alkotmányt ígérő aktusban foglaltak, mindeztideig nem váltották be, sőt amit megadtak is eleinte, lassanként visszavonták a néptől. A kormányok korlátolatlan, önkényes közigazgatás útjára tértek s a nagy világháboru alatt a kormány erkölcsi romlottsága a hadsereg hősiességét is eliminálta. A legnagyobb szerencsétlenség előtt állott az orosz nép, amikor maga szerezte kezébe a hatalmat. Az ideiglenes kormány szent kötelességének tartja a nép követeléseinek teljesítését. Mindent meg fog tenni, hogy a háborut győzelmesen befejezze és hivatkozik a többi szövetségesek határozott együttműködésére. Megtetik az intézkedéseket, hogy a külső ellenség ellen megvédjék az országot, mihelyt lehetséges összehívják az alkotmányhozó országgyűlést az általános választójog alapján és gondoskodnak oly alaptörvények kidolgozásán, melyek az összes polgárok jogait biztosítják. Reméli a nép támogatását az ideiglenes kormány az ország léteért való fáradozásaiban.

IRODALOM ES MŰVESZET.

Színházi műsor:

Szerdán: Cigányszerelem.
Csütörtökön: A drótos tot, operett.
Fenteken: Váratlan vendég, ujdonság ut először.

Szombaton délután 3 órakor ifjúsági és népies előadás, mérsékelt helyárrakkal: **Körmives Kelemen.**

Este 7 órakor rendez helyárrakkal: **Váratlan vendég.**

* **A színház hírei.** **Váratlan vendég.** **Vajda Ernő** szenzációs ujdonságának bemutató előadásával teljesen elkészült a személyzet. — **Cigányszerelem.** A „Zita-alap” javára folyó hó 25-én rendezendő **Szendrey Mihály** 30 éves jubileumi előadáshoz a jegyek szerdától válthatók a színházi pénztárnál. Szinre kerül az **Alfamtitkár.** Tekintve, hogy az egész jövedelem a jötekegyeit illeti, felülvezetések köszönettel fogadtatnak és hírlapilag lesznek nyugtázva.

Hegedüs Ede alezredes bűnpere.

— Pop C. István a vádlott ellen. — Három mentesítő tanu. —

— Az Arad. Közlöny tudósítójától. —

A nagyszabeni hadosztálybíróóság ma reggel kilenc órakor folytatta Hegedüs Ede alezredes bűnügyének főtárgyalását. John Jenakie tábornok megnyitotta az ülést. Hummel Ferenc alezredes beszélt a Pop C. István dr. aradi ügyvéd országgyűlési képviselőt, akit a hadbíróóság úgy a vád, mint a védelem által előterjesztett indítvány alapján hozott határozattal tanuként idézett be.

Pop C. István vallomása.

A képviselő egy csomo irással a kezében jelent meg és személyi adatainak bemondása után a tárgyalást vezetőnek arra a kérdésre, hogy miként értesült legelőször az internált-tábor viszonyairól, a következőképp válaszolt:

— A mozgósítás után közvetlenül hoztak Aradra magyarországi szerbeket internálás céljából és ezek kértek fel arra, hogy képviseljem őket. Elmentem Hegedüs alezredes urhoz, hogy tőle engedélyt kérjek arra, hogy bejárjak a táborba. Az engedélyt megkaptam. Láttam, hogy az elhelyezés nem jó, az emberek mincsemek megelégedve a viszonyokkal és őszintén megmondom, nem is lehetek megelégedve. Később bírodalmi szerbek is keráltak Aradra, ezek is felkértek érdekeik képviselésére és én vállaltam is. Ekkor is bejártam a táborba. Úgy tudom, október közepe táján lehetett, mikor egy ízben felkerestem az alezredes urat és tudomására adtam, hogy a Boszniából internáltak is arra kértek, hogy képviseljem őket és én el is mondtam, hogy ezek az emberek mit óhajtanak. Az alezredes ur egészen felizgulva jelentette ki nekem, hogy ezeknek a kerését nem teljesítheti, mert ezek hazaárulók. Azonban én tovább füztem a beszéd tonalát és lassan ő maga is felengedett és végül mosolyogva mondotta: *vegye őket a képviselő ur pártfogásába.* Azt az impressziót nyertem, hogy az alezredes ur elugrott volt ezekkel az emberekkel szemben és úgy éreztem, nekem kötelességem valamit tenni, hogy meggyőzzem a parasztonokot arról, hogy ezek az emberek nem gonoszítók és nem valami büncselekmény elkövetése miatt vannak itt. Hogy ezt elérjem,

elsősorban a magyar kormányhoz írtam.

Beadtam egy kérvényt Balogh Jenő igazságügyminiszterhez, aki kijelentette, hogy átveszi a kérvényt és eljuttatja az akkori közös pénzügyminiszterhez, Bilinszkihez, aki egyúttal Bosznia-Hercegovina ügyeit is vezeti. Elmentem október vége felé Bécsbe, ahol a közös pénzügyminiszteriumban felkerestem a boszniai kormányzáság néhány magasabb állású tisztviselőit, első sorban Tallóczy Lajost és néhány munkatársát. Leírtam előtte az Aradon internált boszniai polgárok és a mi alattvalóink helyzetét és tartozom eme nagy ember emlékeztetének azzal a kijelentéssel, hogy *nagy szeretettel és megértéssel viseltetett az ügy iránt.* Felvilágosítottam, hogy nem maradhatnak az internáltak azokban a helyiségekben, amelyekben vannak, mert ebből még nagy bajok lesznek.

Tárgyalást vezető: Szólt a dr. ur Hegedüs alezredes urnak is erről?

Tanu: Megmondtam Hegedüs alezredes urnak is, hogy a helyiségek nem megfelelőek, de ő nem tudott más elhelyezést kieszközölni, nem tudott más helyiségeket adni. Miután Tallóczyt informáltam,

elmentem magához a közös pénzügyminiszterhez,

akinek ugyancsak módomban volt lerajzolni az állapotokat és a miniszter ur megígérte, hogy szigorú vizsgálatot fog elrendelni. Ebben az ígértben bizva, nyugodtan jöttem haza, felkerestem az internáltakat és elmondtam nekik, hogy mit végeztem eddig és ígértem is tettem nekik, hogy a sorsuk megváltozik. Nem így történt. Ami ezután következett, azt az egész város tudja, mert hisz szemtanui voltunk mindannyian az 1915. év decemberi eseményeknek. Tudtuk, hogy járvány ütötte fel a fejét a várban és a humanizmus azt követelte, hogy most már erélyesebben vegyem a kezembe az ügyet. Újra Bécsbe utaltam, ismét felkerestem Tallóczyt és aki átvezette a magyarországi és boszniai szerbek helyzetét, aki különben is nagyra értékelt a szerbeket és nagyrabecsélte őket. Az ő támogatásával eljuttattam Bilinszki miniszterhez, akitől olyan választ kaptam, amire bízni nem voltam képesülve.

— Csodálom az én paraszait képviselő ur, én ezekkel szembeálltam olyan jelentést kaptam, hogy

az internált szerbeknek, nagyon jó szerbek v. n. állása.

— Kegyelmes uram, csatlakozom ezen az információhoz, de én open az esetenközből tudom, mondtam. Rendkívül felzúrt a miniszter ur, amikor én igen bő adathalmazal bizonyítottam, hogy bárhonnan is jött a hivatalos jelentés, az nem felel meg a tényeknek, hanem az az igaz, amit én mondok. A miniszter meg is ígérte, hogy bizottságot fog leküldeni Aradra, hogy a helyzetet megvizsgálja. Azt a javaslatot voltam bátor előterjeszteni öccselemlésként, hogy az itteni internáltakat osszák kategóriákba és akik ellen valami büncselekmény miatt kell eljárni, adják át illetékes hatóságoknak, a gyanusakat internálják, de az ártatlanokat engedjék szabadon. Kértem továbbá, hogy az internáltak részére biztosítson jobb helyet és ellátást. Azt az ígértem kaptam, hogy a hadügyminiszteriumban működő *Militär Überwachungs-Kommissionnak* fogják kiadni az ügyet.

Tárgyalást vezető: Nem mondta a miniszter ur, hogy kiküldötte neki a kedvező jelentést?

Tanu: Nem, de én kijelentettem, hogy bárki küldte is, az nem lehet igaz. Hazajöttem Bécsből, de semmitem történt. Mag végre 1915. január 13-án Aradváros törvényhatósági bizottsága közgyűlést tartott, amelyen nyilvánosságra került az egész dolog.

Ez végre megmozgatta az itteni urakat

és ekkor csakugyan sok dolog is történt az egészségügyi viszonyok megváltoztatására. Lezárták a várat, mert attól lehetett tartani, hogy a ragály elterjed az egész város területén és nagy pusztításokat visz véghez. Orvosok jöttek, akik a kiütéses tífusz leküzdését erélyesen kezükbe vették. A közgyűlés utáni napon

az Aradi Közlönyt, amely nagyon részletesen és néhen számolt be a történetekről, elküldtem Bilinszki miniszter urnak.

hogy lássa, hova fejlődtek a dolgok.

— En január 21-én az internáltak ügyében ismét Bécsben voltam. Természetesen felkerestem a boszniai kormányzáságot és ekkor újra azt mondták nekem, hogy egy bizottság fog Aradra jönni. Mikor szöve tettem, hogy miért nem jött le a megígért bizottság már ed-

dig is, akkor azt a választ kaptam, hogy ennek a miniszterválság volt az oka, mert abban az időben ugyanis Körber lett közös pénzügyminiszter. Mondhatom, hogy ez alkalommal igen nehéz volt az én helyzetem, mert a már említett városi közgyűlés után néhány napra egy közegészségügyi bizottsági ülésről jelent meg egy referáda ugyancsak az Aradi Közlönyben és abban azt olvastam, hogy a bizottságban az a vélemény hangzott el, hogy itt *nem másokról, mint a trónörökös gyilkosairól van szó.* A nagytekintetű hadbíróóság befogja látni, hogy jogos volt az én habozásom és felháborodásom, mert én mint országgyűlési képviselő, aki uralkodójának és az elhunyt trónörökösnek nagy tisztelője vagyok, ezeketán hogy *adhasam oda a nevémet egy olyan ügyhöz, mely a trónörökös gyilkosainak az ügye.* Muthogy azonban humanizmusom és meggyőződése az dikálta, hogy azok az emberek nem gyilkosok, újra írtam a miniszternek és kértam, hogy lépjen ő közbe és vessen véget annak a mesének, hogy az itt internált szerbek bántársai lennének azoknak, akik a Szerajevot gaztettet elköveték. Ismét Tallóczy Lajos volt az, aki támogatta kérésimet és aki kieszközölte, hogy Körber miniszter audiencián fogadott. Mikor a miniszterhez beléptem, láttam, hogy ő már vár és ismeri az ügyet.

— Kegyelmes uram, — kérdeztem — történiük végre valami, vagy csak üres szavakkal menjek ismét haza?

— En szavaimnak ura vagyok — válaszolta Körber — mindegy meg fog történi, amit kíván, csak informájon mindenkit az elnöki osztályban. Tallóczy elvezetett Budán külügyminiszterhez is, az utána megadta a lapját és mikor védekeztem ügyében Szerajevóban jártam, észrevettem, hogy

a vélemények kezdenek megváltozni,

de nem ezen jött mozgásba a dolog.

— Szerajevóban felkerestem Sarkoties tábornokot, Bosznia-Hercegovina kormányzóját, aki azt mondta, hogy az én adataim találtak.

— Amit írtam, az szentírás — válaszoltam — nem tudom, ki informálta a kegyelmes urat, de hamisan informálta. Mikor a tábornok felvilágosításaimat meghallotta, *katonatiszthez méltó őszinteséggel és nyíltsággal* kijelentette, hogy segíteni fog és nyílt szívetel azt válaszolta, hogy *megmenti a boszniai alattvalókat.* Megígérte, hogy bizottságot fog kiküldeni és így jött Aradra Wesszely Károly esendő-örnagy, aki alaposan körülnézett a táborban, megismerkedett az itteni viszonyokkal és mikor engem felkeresett lakásomon, elmondotta, hogy már történtek intézkedések, *jobb lesz a lakás, ellátás és ruházkodás.*

— En az ügyet továbbra is figyelemmel követtem s így történt, hogy érdeklődésem közben újra fel kellett keresnem Hegedüs alezredes urat, aki dühösen fogadott és azt kérdezte tőlem, hogy miért kellett ő róla rossz híreket terjeszteni Boszniában?

— Pardon, én nem foglalkoztam személyekkel és csak tényeket vázoltam — mondtam az alezredes urnak — aki ekkor nyájasabb lett hozzám.

Tárgyalást vezető: Bent járt az ügyvéd ur a táborban is?

Tanu: Igen. Körülvezettek és láttam, hogy nem megfelelő a helyzetük. Vráciú dr. törzsorvos barátomat figyelmeztettem, hogy szóljon az alezredes urnak, mert ezek az állapotok orvosolandók. Az intelligensebb elem arra kért engemet, hogy tegyek valamit a parasztokért.

Tárgyalást vezető: Nem szolt az ügyvéd ur az alezredes urnak a tapasztalatairól?

Tanu: Nem szoltam, mert mint emlitem már, kényes helyzetben voltam. Tudtam, hogy az alezredes ur hazatérőknak tartja ezeket az embereket és én,

mint képviselő ügyebár nem keveredhettem hazatérők ügyébe.

Tárgyalást vezető: Az ön véleménye szerint tudhatott erről az alezredes ur?

Tanu: Igen, de mégsem szoltam neki az említett okokból. Beismerem, hogy ez talán az én bűnöm.

Tárgyalást vezető: Mit gondol ügyvéd ur a panaszok túlzottak voltak?

Tanu: Azt hiszem igazat mondtak nekem az emberek, mert én előre figyelmeztettem őket, hogyha nekem hazudnak, akkor az ügyük csak rosszabbra fordul.

Tárgyalást vezető: Vrácia dr. nem mondta önnek, hogy ő már szóvá tette az állapotokat egyszer az alezredes urnál?

Tanu: Azt mondta a törzsorvos, hogy nehezen megy előre a dolog, de azt nem mondta, hogy az alezredes ur nem enged javítani a helyzetet.

Braun Rudolf dr. katonai ügyész: Miről panaszkodtak az internáltak?

Tanu: Legtöbb kifogásuk volt a lakás és az étel miatt. Sokakkal beszéltem. Az orvosokat, kik önfeláldozóan dolgoztak honfitársaik érdekében, mind ismertem és ezek is közvetítették nálam panaszokat. Emlékszem egy főmérnökre, aki a kulcsárok viselkedése miatt és amiatt panaszkodott, hogy kiutasították őket.

Munteán Viktor dr. védő:

Kapott-e az ügyvéd ur pénzt az internáltaktól az intervencióért?

Tanu: Ez az én magán ügyem, erre nem akarok felelni, annyit mondhatok, hogy nekem pár ezer koronába került a dolog.

Radovics dr.: Ugyebár a képviselő ur azután ment Bécsbe, hogy a várat 1914. decemberben elzárták és emlékszik-e, hogy noha a vár le volt zárva, mégis kimentem önhöz? Emlékszik-e, hogy én, hogy jöttem önhöz?

Tanu: Igen eljött és azt mondta, hogy egy főhadnagytól kapott engedélyt, mert ez az ur is szükségesnek tartja, hogy valami változás történjék. Arra már nem emlékszem, hogy volt-e kísérője, mert az én irodahelyiségem két szobából állt, lehet, hogy a kísérője kiunt maradt.

Ügyész: Van-e önnél képviselő ur olyan beadvány másolata, amelyet elküldött a közös pénzügyminiszter urnak.

Tanu: Igen és ha megengedi a bíróság, föl is olvasom. Ezután felolvasta azt a beadványát, amelyet Arad város közgyűlése után intézett a miniszterhez, amelyben elmondja, hogy **Fábray Sándor dr.** és **Málek Lajos dr.** interpelláltak a várbeli állapotok miatt és kértek sürgős javítást.

Radovics dr.: A magam érdekében jöttem-e a képviselő urhoz, vagy mások érdekében kértem orvoskást.

Tárgyalást vezető: Ezt már elmondotta képviselő ur.

Hegedüs alezredes a tanuhoz: Ha tudtam volna, hogy rossz a helyzet, akkor ugyebár nem engedtem volna be a táborba a képviselő urat. Ki kell jelentenem bona fide jártam el és ma is az a véleményem, hogy ez a hely, ahol el voltak helyezve az internáltak, azoknak az embereknek elég jó volt. Magam kértem a képviselő urat, hogy tegyen lépést illetékes helyen az ártatlanok megszabadítására.

Tárgyalást vezető: Javitotta volna meg alezredes ur a helyzetüket.

Hegedüs alezredes: A mi szegény székeljeink a román betörés után nem voltak jobban elhelyezve, mint ezek az internáltak. Azt hiszem, ha a szegény székelyeknek jó volt, azok sem panaszkodhattak. Csodálom, hogy a képviselő ur annyira pártolja a szerbeket és szívén viseli a szerbek sorsát. Ha a képviselő ur altruista volt, miért nem szolt nekem, miért kellett Bécsen és Szerajevón át megtudnom, hogy milyen rossz itt a helyzet? En csak közelebb voltam a képviselő urhoz, mint Bécs vagy Szerajevó, miért nem szolt nekem? Konstatálni akarom, hogy az itteni állapotokról már október végén magasabb helyen jelentést tettem. A képviselő ur engem olyan színben tüntetett fel, mintha én tudva hamisan jó jelentést küldtem volna Bécsbe. Ez nem igaz. A képviselő ur említett egy internált mérnököt, akinek rossz dolga volt itt. Ki az?

Tanu: Ugy hiszem **Lázics főmérnök** volt az.

Hegedüs alezredes: Ez az internált volt az, akinek a politikai megbízhatatlanságát illetőleg legsúlyosabb jellemzés volt a kezem közt. **Belgrádban elfogadott hivatalos megbízatást.** En noha tudtam ezt, mégis jól bántam vele.

Ezzel **Pop Cs. István dr.** tanúkihallgatása befejeződött és a bíróság elrendelte **Ach Tivadar hadnagy tanúkihallgatását**, aki 1915. március havában került a táborba szolgálatra.

Agitált-e Radovics dr.?

Tárgyalást vezető: Tudja-e, hogy Radovics dr. agitált?

Tanu: Nem beszéltem soha Radovics dr.-al. Tudom, hogy az internáltak közt ő volt a bizalmiférfi. Azt tapasztaltam, mikor Radovics a szerb internáltak közt járt, akkor két-három napig nem bírtam velük. Volt több bizalmi férfi is. Ők rendelkeztek az internáltak közt, azt mondták, hogy ezt Lachmann kapitány ur engedte meg nekik. Az internáltak nem az abteilung parancsnokához, hanem a bizalmi férfiakhoz fordultak, ha valamit akartak.

Tárgyalást vezető: Ezt már Lachmann kapitány urtól is hallottuk. Azt mondja meg, vajjon Radovics dr. azt mondta az internáltaknak, hogy valljanak Hegedüs alezredes ur ellen? — **Tanu:** Ezt nem tudom.

Ügyész: Tudja-e, hogy mikor a hadosztálybíróság Aradra jött vizsgálatot tartani, akkor Radovics dr.-t bízták meg az adatok gyűjtésével. — **Tanu:** Nem tudom.

Védő: Voltak-e panaszok a bizalmiférfiak ellen? — **Tanu:** Igen.

Tárgyalást vezető: Azt mondja meg, kellemeseek voltak-e a bizalmiférfiak a kulcsároknak? — **Tanu:** Nem.

Ezután **Árkó Mihály főhadnagyt** szólította be a bíróság tanuságtételre.

Tárgyalást vezető: Agitált-e Radovics dr. a táborban?

Tanu: Azt nem hallottam és nem láttam, hogy agitált volna. En Abteilung parancsnok voltam és tisztiársammal együtt azt láttuk, hogy mikor Radovics dr. köztük járt, az emberek nagyon nyugtalanok voltak utána. Megbeszéltük egymás között ezt a dolgot és 1915. év nyarán szóvá is tettem és megkérdeztem Lachmann kapitány urtól, hogy milyen jögon jár be Radovics dr. a táborba. Elmondottam neki, hogy az emberek bizalmatlanok a tiszték iránt és elszaladtak Radovics dr.-hoz panaszra. A kapitány ur azt mondta, hogy ő engedte meg.

Kerseványi alezredes bíró: Talán arra volt visszavezethető az emberek izgalma, hogy akkor indult meg Szerbia elleni offenzívánk?

Tanu: Nem hiszem. A magunk személyére vezettük vissza az izgalmat, minthogy azt kívántuk tőlük, hogy hozzánk forduljanak.

Tárgyalást vezető: Ez 1915. májusában volt és erre a bűnperre teljesen irreleváns, mert itt csak az 1915. január közepéig történt dolgokról van szó. Különben sem Radovics dr.

ellen folyik a fő tárgyalás. Hogy érte főhadnagy ur azt, hogy az emberek nyugtalanok voltak?

Tanu: Nem engedelmesskedtek és nem akartak munkára menni.

Tárgyalást vezető: Talán azért nem, mert már tudták, hogy jön egy bizottság, aki segít rajtuk. — **Tanu:** Azt nem hiszem.

Védő: Az említett idő is fontos, mert ekkor kezdődött meg a vizsgálat Hegedüs alezredes ellen. Azt kérdem, hogy milyen embernek ismerte ön Hegedüst?

Tárgyalást vezető: Mielőtt erre a kérdésre válaszolna, mondja meg, mennyi ideig szolgált az alezredes ur parancsnoksága alatt?

Tanu: Két-három hétig. Ebből is egy hetet Nezsiderben töltöttem, mert fogoly transzportot vezettem oda.

Tárgyalást vezető: Ezek után ne tessék most már a kérdésre válaszolni.

Radovics dr.: Tudja-e a főhadnagy ur, hogy nekem meg volt a jogom, hogy dírekt Lachmann kapitány urhoz mehettem be panaszokat előadni?

Tanu: Erről hallottam.

Radovics dr.: Igaz-e, hogy a főhadnagy ur osztályán alkalmazott büntetések miatt is panaszkodtam a kapitány urnál és erre a kapitány ur ezeket megtiltotta. — **Tanu:** Lehet, mert Lachmann kapitány ur nekem szolt a büntetések miatt.

Radovics dr.: Tudja-e a főhadnagy ur, hogy az ön osztályán lévő emberek egy alkalommal nem akarták megegni a menázsit, mert nem voltak azzal megelégedve és csak az én közbelépésemre nyugodtak meg és ették meg.

Tanu: Tudok róla, de csak Horváth főhadnagytól hallottam.

Tárgyalást vezető: Volt-e eset arra, hogy Radovics dr. megnyugtatta az embereket?

Tanu: Volt, több ízben.

Hegedüs és Lachmann viszonya.

A bíróság ezután áttért **Kapy Béla** szakaszvezető kihallgatására, aki kulcsár volt azon az osztályon, ahol a birodalmi szerbeket helyezték el.

Tanu elmondotta, hogy ő is ott volt, mikor hatszáz helyett kétezerhatszáz internált érkezett december közepe táján Aradra, akiket a magukkal hozott piszoktól kellett előbb megtisztítani. Csupa beteges, lezülött külsejű emberek voltak ezek, olyan benyomást tettek rá, mint „a veszendő kutyák.” Olyanok voltak, mint az arnyék. Azt a lünett, ahova ezek bekerültek, már előbb kitisztították, ablakot vágtak rajta, meszelték és friss szalmát tettek bele.

Tárgyalást vezető: Mennyi szalma volt?

Tanu (Mutatja a kezével): Körülbelül 161 méter magassága.

Tárgyalást vezető: Gondolja meg, hogy mit mond, itt számtalan tanu azt vallotta, hogy alig arasznyi szalma volt.

Tanu: Főntartom vallomásumat. Majd elmondja, hogy a menázsai jó volt, mindig jó húst kaptak, ő látta, mikor a húst az osztályra hozták és maga is abból evett.

Tárgyalást vezető: Nem evett maga szelletet vagy rostélyost? Abból az üstből evett, amelyben az internáltaknak főztek?

Tanu: Az üstből ettem, láttam, hogy tiszta jó húst főztek. Azt valja, hogy a szerbek megérkezése után, minthogy nagyon piszkosok voltak, friss fehérneműt kaptak, melyet ő hozatott el az irodából, ruházatot azonban csak később kaptak. Az egészségügyi viszonyok azért romlottak meg, mert az emberek beteges jöttek ide. **Endrey dr.** volt a főorvos.

Tárgyalást vezető: Ismeri-e Radovics dr. tudja-e, hogy agitált az emberek között?

Tanu: Azt nem tudom, hogy agitált, csak láttam többször az emberek közt.

Védő: Tudja-e, hogy az alezredes ur megbüntette a kulcsárokat, mert rosszul bántak az internáltakkal?

Tanu: Az alezredes ur megparancsolta, hogy az internáltakat nem szabad bántani, mikor tudomására jutott, hogy valaki bántotta őket, azt megbüntette. **Rosner** kulcsárt 30 napi szabotásgággal sújtotta az alezredes ur, mert egy internáltat bántott.

Védő: Megengedte-e az alezredes ur, hogy az internáltak a rapporton panaszkodjanak?

Tanu: Az alezredes ur lejött az osztályba és ott raportra mentek panaszaiikkal. Tudom, hogy egyszerre százhusz ember is kérte, hogy szerezze vissza a márháikat, amelyet elvettek tőlük.

Védő: Volt-e kórház?

Tanu: A puskaporos raktár mellett volt.

Tárgyalást vezető: Maga december közepén jött ebbe a táborba és azokról a viszonyokról beszél, amelyek december végén voltak. Ugylátszik, hogy ekkor egyszerre minden megjavult. **Tudtak-e maguk arról, hogy egy bizottság fog jönni vizsgálat céljából?**

Tanu: Temesvárról jött egy törzsorvos.

Tárgyalást vezető: Nem mondták maguknak, hogy most mindent tisztogatni kell, mert vizsgálat jön.

Tanu: Nem, már előbb is tisztogattunk. Az emberek egyáltalán nem törődtek magukkal és a szerbek nem akartak tisztálkodni.

Tárgyalást vezető: Fürödtek-e az emberek?

Tanu: Igen, én magam vezettem őket fürdeni.

Tárgyalást vezető: Volt-e szappan?

Tanu: Igen, négy-öt kilót kaptunk az irodából.

Védő: Tud-e valamit arról, hogy milyen volt a viszony Hegedüs alezredes ur és Lachmann százados között?

Tanu: Eleinte jó volt a viszony, később azonban nem. Egyszer a százados ur behívott az irodájába és azt mondta, hogy ne beszéljek „azzal a zsidóval, mert az Hegedüs embere.”

Tárgyalást vezető: Ki volt az?

Tanu: Klein nevű ember, aki az irodában dolgozott.

Védő: Beszéltek erről a kulcsárok maguk közt?

Tanu: Igen beszéltek.

Ügyész: Mikor és kivel beszélt utoljára erről a bűnperről?

Tanu: Én nem beszéltem erről az egész dologról senkivel, mert nem érdekel. Én két ízben is most egymásután a haretéren voltam és senkivel erről a kérdésről nem beszéltem.

Tárgyalást vezető: Az újságokban sem olvasott róla?

Tanu: Olvastam, de nem beszéltem róla.

Ügyész: Ellenzi a tanu megesketését, mert sok olyan tényt mondott, amelyek sok más tanu vallomásával ellentétesek. Így például a szalmát, az ellátást és az elhelyezést illetőleg.

Védő: Kéri a tanu megesketését, mert az ügyész nem mondhatja, hogy itt már bizonyított tények lennének a bíróság előtt, mert hisz akkor nem is kellene főtárgyalást tartani. A tanu ugyanazt mondotta mint más tanu, csak más oldalról világította meg a dolgokat. Még sem járja, hogy minden tanut, aki a vádlott javára beszél, azonnal diszkreditálni akarjanak. A tanut a bíróság figyelmeztette a hamis eskü következményeire. Láttuk, hogy több tanu, mint gyanúsított szerepel ebben a perben és ha ok lett volna rá, akkor ezt a tanut is gyanúsították volna.

A bíróság tanácskozára vonult vissza és úgy határozott, hogy a tanut megesketik. Miután a tárgyalást vezető újra figyelmeztette tanut a hamis eskü következményeire, kivette tőle az esküt.

Hiány a jó mérlegen.

A bíróság ezután Endrey Hermann dr. főorvost hallgatta ki, aki megvizsgálta azt a husmennységet, amelyből százhatvankilenc kiló hiányzott.

Tárgyalást vezető: Hogy történt a hus lemérése?

Tanu: Teodorovics dr. főtörzsorvos, orvosfőnök parancsot adott, hogy alkalmilag vizsgáljam meg a húst a fogolytáborban. Én nem tudtam, hol történik a husátvétel és ezért a fegyintézet irodájában kérdezősködtem, hogy hol találhatom a húst. Másnap reggel a fegyház irodája előtt megjelentem, ahol a húst megnéztem.

Tárgyalást vezető: Hegedüs alezredes ur tudta, hogy meg fogja vizsgálni a húst? Vagy a fegyház irodában lévő a tisztok, akinél kérdezősködött tudták, hogy másnap lesz husvizsgálat?

Tanu: Senki sem tudta.

Tárgyalást vezető: Mit talált a vizsgálat alkalmával?

Tanu: Megnéztem minőségileg és jének találtam s kértem, hogy adjanak egy mérleget, hogy lemérhessem. A mérleget kihozták a fegyintézet raktárából és Kellner főhadnagy kipróbálta a mérleget és kiegyenlítette. A föld, amelyen a mérleg állt, kissé hepe-hupás volt. Minden osztálynak szánt húst külön mérettem le és azt tapasztaltam, hogy százhatvankilenc kiló hiányzik. Minthogy az orvosfőnök adott parancsot a husvizsgálatra, neki tettem jelentést, aki ezt áttette az állomásparancsnoksághoz és elmondotta, hogy panasz van a husra, mert hiányzik belőle. Az állomásparancsnok ekkor átírt a főtörzsorvosnak, hogy a vizsgálóorvos állépte a hatáskörét, mert a húst mennyiségleg is megvizsgálta, a mérleg különben is a csatolt jegyzőkönyv szerint rossz volt és ha a vizsgáló orvos meggyőződött volna a mérleg hibájáról, akkor nem olyan jelentést tett volna, mint amelyet tett.

Tárgyalást vezető: Lehetséges-e az, hogy a mérleg oly terdén állhatott, hogy ilyen nagy különbséget mutatkozott?

Tanu: Nem vagyok olyan szakértő, hogy tudjam, hogy egy kipróbált mérleg még mindig oly rosszul mérjen, hogy ilyen differencia mutatkozzék. A főtörzsorvos ur ezután kiadta nekem az ügyet azzal a megjegyzéssel, hogy miért adtam hamis jelentést, melélt meggyőződtem volna a mérleg minőségéről és hogy ilyen komoly időben hogy gyanúsíthatok meg

egy harmadik személyt. Erre én megadtam a válaszomat.

Tárgyalást vezető: Mit szól a mérlegről felvett jegyzőkönyvhez?

Tanu: Ha a mérleget egy hitelesítő hivatal vizsgálta volna meg és állapította volna meg a hibáját, csak akkor fogadtam volna el, hogy rossz.

Tárgyalást vezető: Mire vezette vissza a hiányt?

Tanu: Az volt a meggyőződésem, hogy nem szállították le kellő mennyiségben a húst és nem a mérleg volt az oka a hiánynak.

Tárgyalást vezető: Ön mint orvos járt a táborban, látta a viszonyokat, miért nem tett arról jelentést?

Tanu: A háboru elején olyanok voltak a várban a térvizonyok, hogy a legénységi lakószobákat és egyáltalán minden talpalatnyi helyet a magunk sebesültjei részére kellett lefoglalni és az internáltakat máshol nem lehetett volna ugysem elhelyezni.

A bíróság a tanu vallomására megeskette.

Ezután még megtekintette a bíróság azokat a könyveket, amelyeket Banciu Demeter főfoglár vezetett az internáltak ellátásáról és zsoldjáról és a főfoglártól kért azokra vonatkozó felvilágosítást.

John tábornok fél kettőkor a főtárgyalást félbeszakította és annak tolytatását holnap reggel kilenc órára tűzte ki.

Milyen az élet a Zsil völgyében?

— A bányák 400 vagon kőszentet termelnek naponta. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A román háboru kezdete óta Magyarországon lakossága rendkívül erdeklődéssel fordul a szomszédos Hunyadvármegyének ama része felé, amelyet köznyelven a Zsilvölgyének szoktak nevezni. Béke idején a közönség nem sok figyelmet fordított a Zsilvölgyére és nem sokan tudták, hogy ott fekszenek Magyarország legdusabb kőszentelepei. Most, hogy a szigorú tél és a szállítási nehézségek, meg az anyag hiánya rendkívül éreztetővé tette a szénrel való ellátás hibáit, most ugyszólván a Délvidék egész figyelme Magyarország eme rejtett csücske, a Zsilvölgyének irányába fordult. Itt működnek ugyanis hazánk legkínálóbb szénbányái, amelyekbe a Salgótarjáni részvénytársaság, az Urikány-Zsilvölgyi részvénytársaság és a kincstár igen sok milliót fektetett be és ezért a bányák valóban horribilis értéket képviselnek hazánk közgazdaságában. Az Aradi Közlöny már hónapokkal ezelőtt közölte, hogy ezek a bányák békeidején csaknem 800 vagon szentet termeltek naponként s ezt a mennyiséget még a háboru folyamán is csaknem teljesen kitudták termelni.

A szénbányák központja Petrozsény s itt működnek a bányagazgatóságok, továbbá Petrozsény környékén terülnek el a Salgótarjáni Részvénytársaság leggazdagabb szentelepei. Sajnos, a román betörés következtében ezek a bányák egészen ez év januárjáig majdnem teljesen üzemben kívül állottak és jórészt ennek tulajdonítható, hogy Erdély, valamint a Délvidék ily rendkívüli mértékben érezte a tél csapásait. A közönség folyton azt a kérdést vetette fel, miért kell Aradnak és a környéknek a szénhiánnyal küzdeni, amikor alig néhány órányira tőlünk felbecsülhetetlen szénmennységek találhatók?

Ma már nem titok, hogy a román betörők igen érezhet. kárt okoztak a bányákba és ezt direkt azzal a szándékkal tették, hogy megfosszanak bennünket legdrágább kincsünkől: a fekete gyémánttól. Tervük azonban mégsem sikerült olyan mértékben, mint remélték, mert

a Zsilvölgyi bányatársaságok valóban emberfeletti áldozatkészséggel és kitartással néhány hónap alatt rendbehozták a bányát. A napokban e sorok írója lentjárt Petrozsényben és örömmel állapította meg, hogy a még néhány hónappal ezelőtt teljes téletlenségre kárhoztatott bányák ma már naponként 400 vagon kőszentet termelnek. A Salgótarjáni részvénytársaság telepei tudvalevőleg a legnagyobbak és ezek most már naponta 220 vaggont, az Urikány-Zsilvölgyi társaság naponként 120 vaggont, a kincstári bánya pedig 60 vaggont tud produkálni. A vasuti vonalakat már teljesen helyrehozták, úgy, hogy a hideg megenyhülésével a szállítás is minden fennakadás nélkül lebonyolítható. Természetes azonban, hogy a bányatársaságok legelsősorban a katonai és állami érdekek kielégítésére fordítják termelésüket és csak a fennmaradó mennyiséget bocsátják ipari és magántütségi célokra.

Sajnálattal kell megállapítani, hogy az intéző körök mindmostanáig nem siettek a bányatársaságok segítségére olyan mértékben, a mint az szükséges lett volna. Azok, akik jelenleg a hatalmat tartják a kezükben, nem tartották szükségesnek, hogy kiküldöttjeik útján közvetlen meggyőződést szerezzenek arról: milyen pusztításokat végeztek a románok a bányákon és mi módon lehetne a társulatoknak segítségére sietni. Pedig köztudomású, hogy a bányák üzemképességének helyreállítása legelsősorban állami érdek, mert nemcsak háboruban, hanem béke idején is a szénbányák tulajdonosait állami támogatással kell a termelés fokozására serkenteni. A bányatársaságok, értesülésünk szerint, eddig a kormánytól egy fillér segítséget sem kaptak és a saját tőkéjükből fedezték a helyreállítás költségeit. Hogy az állam megtérít-e valamit e nagy kiadásokból, az ma még nem tudható, de mindenesetre kívánatos volna, hogy a társaságoknak a közcélukért hozott áldozatát a kormány jórésztben fedezze. Egyáltalán az államnak mindent el kell követnie, hogy a bányák most már

szépen meginduló termelése rövid idő múlva a régi mederbe tereltessek.

Ennek kétségtelentül legnagyobb akadályá volt eddig a nagymértékű bányászhiány. A zsilvölgyi bányákban békeidején mintegy tizenháromezer bányász dolgozott, ezeknek a száma a háboru tartama alatt tízeszre redukálódott. Jelenleg mintegy 5-6000 bányász dolgozik a zsilvölgyi telepeken. Az állam próbált ugyan munkaerőt rendelkezésére bocsátani a társaságoknak, azonban a bányászokat lehetetlenség máról-holnapra kiképezni. Egész bányász családokat kell nevelni, hogy azok igazán produktív munkát végezhesenek. A román háboru kitörésekor a fiatalabb bányászokat a frontra vezényelték és közülük eddig mintegy négyezren nem kerültek vissza régi munkahelyeikre. Hogy miképen fogják pótolni őket, az egyik legnagyobb problémája a társaságoknak. A munkások ellátása körül is nagy szerepe volna az államnak, ha úgy fogná fel feladatát, mint ahogy a közvélemény szeretné.

Az a panasza, hogy nem bocsátanak a bányászok rendelkezésére kellő mennyiségű élelmiszert, pedig a közelben elég sok élelmiszer halmazódott fel, amelyet azonban sajnos más irány felé terelnek. A bányászkolóniák még mindig elég szomorúan néznek ki, habár a kormány katonai erőt bocsátott rendelkezésre, hogy a lakóházakat megfelelő módon renoválják. A románok által elpusztított házakat még mindig csak részben lehetett pótolni. A kormány legfőbb feladata az volna, hogy tegye lehetővé a legfontosabb élelmiszer-cikknek a Zsilvölgybe való szállítását. A lakosság ugyanis ma már jórészt visszaözönlött és Petrozsény 15.000 lakójából ma már tizenegyezren tértek haza. A félig leégett és összerombolt házakban és a romok alatt, vagy azok felett kezd megindulni az új nyüzsgés élet. A villamos telep akadálytalanul működik és este olyan világosságot árasztanak lámpái, mint az aradi főtér. Általában Petrozsény főutvonala, a Keasuh-utca, ma már egészen nagyváros benyomását teszi. Az Emke s a Berger kávéház, meg a mozgószióház csaknem állandóan telve van. Az a legnagyobb baj azonban, hogy a kereskedők képtelenek megfelelő mennyiségű árut a Zsilvölgybe importálni. Még mindig tenntartották ugyanis az utazási igazolványkönyvszert és amíg a kereskedők és iparosok vagy bányász családok Nagyszebenből megkapják az arcképes utazási igazolványt, hotek eltelnék és a szállás lehetetlenség a nagy közlekedés úján megszerzett anyagot Petrozsényba szállítani. Ujabban ismét visszaállították a levélcenzurát, amely az üzleti életet megint béklyóba szorítja. A kormány gondoskodni kellene, hogy a Zsilvölgy, amely ma már nagyon messze esik a belső hadműveleti területtől, teljesen szabad legyen és ezzel elősegítse úgy a bányák, valamint a többi ipari és kereskedelmi cégek gyors fellendülését.

B. L.

Ribot az új francia miniszterelnök.

— Saját tudósítók telefonjelentése. —

Paris: Az Havas ügynökség jelenti: Az új kormány a következőkből alakult: Miniszterelnök és külügyminiszter Ribot, igazságügy-miniszter Viviani, hadügyminiszter Poincaré, tengerészeti Lacaze, művelődés Thomas, pénzügy Thierry, belügy Marry, közoktatás Stied, közmunka Desplas, kereskedelem Clementel, földművelés Fernand, David, ellátásügy Viollette, munkásügyek Bourgeois, gyarmatügy Masinof, légügyek-államtitkára Daniels.

Gent. A francia válság nemcsak Briand, hanem Poincaré ellen is irányult, akinek Pams személyében már utódját emlegetik.

LEGUJABB.

Reggel 3 órakor érkezett telefonjelentés.

Paraszt lázadások az orosz kormány ellen. — Elakar szakadnia Kaukázus egy része Oroszországtól.

Berlin. Az orosz határról jelentik: A valódi orosz szövetségek lázas tevékenységet fejtenek ki, hogy a parasztságot fellázzítsák az új kormány ellen. Ezek a forradalmat zsidók és zsidóbarátok működésének állítják be. A Cherson kormányzóságban röpiratokat osztottak szét a parasztek között, hogy a zsidókkal akarják fogni a cárt, az ortodox egyházat meg akarják semmisíteni és Oroszországban a zsidók uralmát akarják bevezetni. Arra gondolnak, hogy a parasztek ellenforradalommal fognak válaszolni és nem fognak az új kormánynak élelmiszereket szállítani.

A Lokalanzeiger jelenti Stockholmból: Oroszországban nagy agrár-zavargások kezdődtek. Saratov kormányzóság területén röpiratokat osztogattak a parasztek között, a következő tartalommal: „Parasztek! A cárt az urak és kereskedők fogva tartják, hogy a parasztyerekek vérén nyerjenek új milliókat. A cárt beket akar kötni, a katonák is visszaakarnak térni a békés munkához, de a tisztek visszautartják őket. Őljetek meg a tiszteket!” Sys. jvba ezrével érkeztek feltegyverzett parasztek. A 179. gyalogezred pótzászlóaljja csatlakozott hozzájuk. A parancsnok és az összes tiszteket megölték. Voroneschből szintén agrár-zavargásról érkeznek hírek. A kormányzó, aki csatlakozott az új kormányhoz, felszólította a 16. ulánuszred katonáit, hogy vonuljanak a parasztek ellen, de ezek megtagadták ezt. Amikor a tisztek mégis vezetői akarták őket, hat tiszteket megölték. A parancsnok és a kormányzó súlyosan megsebesült.

Stockholm. A déli orosz ipartelepekről igen nyugtalanító hírek érkeznek Pétervárra. A chersoni kormányzó, aki táviratilag csatlakozott az új kormányhoz, táviratot küldött, amely szerint a kormányzóság munkássága kereken visszautasította az új kormányhoz való csatlakozását. Hasonló távirat érkezett a jekaterinoszlávi kormányzóságtól is. Ebben a két kormányzóságban 150.000 munkás van. Cseizde tárgyalásokat folytatott Lwow herceggel, a miniszterelnökkel és közölte vele, hogy a kaukázus jelenleg két részre oszlik. Az északi rész köztársasági államformát követel szociálisztikus alapon, a déli részben erős mozgalom van az iránt, hogy azt teljesen elválasszák Oroszországtól, vagy pedig messzemenő autonómiát követel. A Kaukázusban állomásozó csapatok az utóbbi mozgalom pártján vannak. Hasonló jelentés érkezett Pétervárra Januskievics tábornoktól is, aki Nikolajevics Miklós nagyhercegnek vezérkari főnöke a Kaukázusban.

Stockholm. A Lokalanzeiger jelenti: Még mindig hiányoznak autentikus jelentések, hogy fogadták a fronton a forradalom hírért. A front mögött már a katonaság teljes demoralizáltsága látszik. Péterváron minden tegelem megszűnt. A jobb vendéglőkben épúgy, mint a kurtakocsmákban tisztek és közkatona egy asztalnál ülnek, vitatkoznak és részegek, dacára az alkohol tilalomnak. A külső városrészekben nyílt utcán tisztek és katonák orgáákat ülnek. Több feltegyverzett katona benatolt magánlakásokba, üzleteket fosztogattak. Két tiszteket, akik vissza akarták őket tartani a garázdálkodó katonák leütöttek.

Gent. A Petit Journal jelenti: Az általános amnesztia folytán a Franciaországban időző oroszok ellagyták az országot, hogy Skandinávián át Pétervárra érkezzenek. Ulevél nél-

kül indultak el, mert a párisi orosz nagykövetség megtagadta tőlük az utlevelek kiállítását.

TORVÉNYKEZÉS.

§ A szökött katona füzletel. A temesvári hadosztálybíró György György bűnygyében ma a tanúkihallgatásokat folytatta a fa eladásokra vonatkozólag. Ma néhány lényegtelen tanu vallott, akik igazolták, hogy a szállításoknak és kötéseknek vádolt többnyire eleget tett. Egyedül Boldea Szimeon dévai fakereskedőnek van ezer koronán föltüli kára, mert a Sas és Háromy temesvári cég nem vette át a famennyiséget, amit Jeszenszky György rendelt meg számára, és az előleg, fuvar költség, fekbér Boldeát terhelte. Sente Béla magyarbresnyei fakereskedő, tanu kijelenté, hogy Jeszenszky valóban megfenyegette ugyan őt azzal, hogy lecsukítja, fiait pedig bevonultat a katonának, de ő nem azért szállított fát, mégsem, hanem mert Jeszenszky magasabb árat ígért mint mások. Elmondja továbbá, hogy Fenichel nem állt szoros szerződéses viszonyban és így Fenichelnek nem lett volna joga az ő fájával áprilisban diszponálni. Miután Sente Béla vallomása itt ellentétbe került a tegnap kihallgatott Fenichelével, a hadbíró elrendelte Fenichel Simon újbóli kihallgatását és a vizsgálat kiegészítését ebben az irányban. Ezzel a mai tárgyalás véget ért.

HIREK.

Ellenzéki vezérek a királlyal.

— Saját tudósítók telefonjelentése. —

Budapestről telefonálja tudósítók: A Budapesti Tudósító félhivatalosan: jelezi. Öfelségének a legközelebbi időre kilátásba helyezett budapesti időzése a hadseregőparancsnoksággal kapcsolatos rendkívüli elfoglaltsága folytán, halasztást szenved, miért is a magyar politikusoknak öfelsége budapesti időzése alkalmával folyamatba tett kihallgatásait egyelőre öfelségének jelenlegi tartózkodása helyén fogja folytatni. Ehhez képest Apponyi Alberten kívül, aki újra kihallgatást kért a királytól, azon közeleti férfiak közül, akiknek meghívása már régebben tervbe volt véve, és pedig: Dániel Ernő báró, Erdélyi Sándor gróf, Károlyi Mihály, Tallian Béla és Zichy Aladár fognak a legközelebbi napokban öfelsége előtt magánkihallgatáson megjelenni.

A képviselőház folyosóján már a kora délelőtti órákban beszéltek az ellenzéki férfiak audienciájáról. Károlyi Mihály gróf ugyanis táviratot kapott az influenzában megbetegedett Tisza István gróf miniszterelnöktől, hogy 22-én délelőtti 11 órakor Luxenburgban a király külön kihallgatáson fogadja. Apponyi Albert gróf ma reggel érkezett vissza Bécsből és a kihallgatásokról semmit sem tudott és legnagyobb meglepetésére Budapesten találta öfelségének holnap délutánra a luxenburgi kastélyba való meghívását. Zichy Aladár pénteken járul a király elé Badenben.

— Kiténtetés. A hivatalos lap a következő királyi kéziratot közli: Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztésére Rechnitz Bélának, a Magyar ruggyantaárügyár részvénytársaság vezérigazgatójának, az ipar terén szerzett érdemei elismeréséül, Ferenc József-rendem lovagkeresztjét adományozom. Kelt Badenben, 1917. évi március hó 2-án. Károly s. k. Rössner Ervin báró s. k. Rechnitz igazgató, mint a Marta gyár egyik megalapozója és nagytehetségű vezetője szerzett jó hírnevet, amelyet a háboruban öregbített.

LEGUJABB.

Erkezett reggel 3 órakor.

Különbékére kényszerül az orosz kormány. — Kerenszky a helyzet ura.

Genf. Pétervárról jelentik: Czeidze a szociálisták megbízottja, kilépett a kormányból.

Stockholm. A Lokalanzeiger jelent: Ideérkezett hírek szerint a forradalmi kormány helyzete válságos. A kormány a szociálisták részéről legnagyobb nehézségekbe ütközik és már arra gondolnak, hogy a dumát Finnországba helyezték. Kerenszky azzal fenyeget, hogy kilép a kabinetből, ha a radikálisok háború ellenes követeléseit nem fogadják el. A kadettpárt tagjai nem akarják e követeléseket teljesíteni. Érdekes, hogy az a hivatalos hír, hogy a munkásbizottságok felszólították a munkásokat a sztrájk beszüntetésére, nem a háború folytatására, hanem Oroszország gazdasági fejlődésére hivatkozik.

A Pester Lloydnak jelentik Stockholmból: Az itteni szociáldemokrata-párt hivatalos lapja holnapi számában a következőket közli:

Autentikus hírek szerint Kerenszky igazságügyminiszter

uralja a helyzetet. Kerenszky kényszeríteni fogja a kormányt, hogy tegyen békejavaslatot a központi hatalmaknak. Más ideérkezett hírek szerint, **Nikolajevics nagyherceg dacára német gyűlöletének, különbékét fog kötni, hogy a forradalmat elnyomhassa.**

Amsterdam. A Timesnek jelentik Pétervárról: Hogy az ellentorradalmat megakadályozzák, az új kormány-szükségesnek tartotta a Nikolajevics nagyhercegre ruházott főparancsnokságot újból elvenni. A szociálisták ugyanis ragaszkodtak ahhoz, hogy a generalissimus ne legyen a Romanow család tagja. Ennélfogva az állás betöltése egyelőre nyitva van. Nagy elkeseredést okozott a forradalmárok között, hogy a volt cárt Livádiába engedték. Czeidze visszalépése is erre vezetendő vissza. A munkások és a katonák a дума elé vonultak és Czeidze itt óriási lelkesedés mellett hirdette ki az **internacionála visszaállítását.**

LEGUJABB.

Ejzel 3 órakor érkezett telefonjelentés.

Katonaleskört viszi fogságba a cárt.

Basel. Pétervári lapok szerint a cár magasrangú személyiségekkel és katonai eskorttal utban van Livádiába. A cárnét Carszkoje-Szeloban tartják, nem engedik, hogy férjével érintkezzen, mert őt tartják az új alakulás ellenségének. Az anyacárné a forradalmárokhöz csatlakozott.

Berlin. Az orosz határról jelentik: Az eddigi jelentésekkel szemben azt állítják, hogy *Buchanan* angol nagykövet állítólag minden eszközt felhasznált az orosz forradalom kitörése ellen. Háromszor jelentkezett kihallgatáson a cárnál, hogy a fenyegető mozgalomra figyelmeztesse és Buchanan azért hivatta össze Pétervárra az entente konferenciát, hogy ezzel újból kényszerítse a cárt liberális kormányzatra. Megerősítik azt a hírt, hogy Buchanan nagykövet a zavargások kitörésekor Finnországba menekült és csak 14-én tért onnan vissza Pétervárra és nyomban tárgyalni kezdett az új kormánnyal. Március 17-én Péterváron **újabb nagy béketüntetések voltak, amelyet a szociálisták szerveztek.**

Az „ARADI KOZLONY“

már a kora reggeli órákban kapható minden nagyobb papírkereskedésben és könyvtárságokban —
Egyes szám ára 12 fillér.

— **Elsüllyesztett 18,000 tonnás sorhajó.** Berlinből jelentik: A Wolff-ügynökség jelent: Egy tengeralattjárónk, melyet Morath fragettkapitány vezetett, e hó 19-én a Földközi-tenger nyugati részén rendes torpedózuzók által vezetett Santon-típusú sorhajót torpedólövéssel elsüllyesztett. A hajó 45 perc alatt süllyedt el. A Santon-típusú hajók 18,000 tonnásak. Tengerészeti vezérkar.

— **Kitüntetések.** A király — mint a hivatalos lap mai száma közli — *Keszler* Ede dr.-nak és *Baky* Istvánnak, az előbbi a 2-ik népfelkelő, az utóbbi 2-ik honvéd gyalogezredbeli főhadnagy az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismerésül a hadidiszteményes harmadosztályú katonai érdemkeresztet és a kardokat adományozta.

— **Angol tengeralattjárók uton.** Koppenhágából jelentik: Angliából érkezett hajóskapitányok beszélik, hogy napok óta nagy rajokban kis angol tengeralattjárók futnak ki, amelyek német buvárhajók ellen akarják az orosz forradalmárokkal való összeköttetést biztosítani.

— **A gázgyár megváltása.** A gázgyár üzemének megváltási ügyében a megváltási ár megállapítására kirendelt szakértő-bizottság folyó hó 19-én tartotta alakuló gyűlését a polgármesteri hivatalban, *Műlek* Lajos dr. kir. közjegyző közbenjöttével. Mint a város megbízottai megjelentek *Bernaier* Izidor, a fővárosi üzemek igazgatója, *Debrecei* Jenő a debreceni gázgyár igazgatója, az Aradi Világítási és Erőátviteli R.-T. részéről megjelent *Pohmer* Henrik, berlini gázgyárigazgató, *Zinner* Béla Acsev főfelügyelő. A szakértő-bizottság egyhangulag *Pfeifer* Ignác műegyetemi tanárt választotta elnökül, ki a választást elfogadta és így a bizottság haladéktalanul megkezdte működését.

— **Két millió koronás adomány anyavédelemre.** Budapestről telefonálta tudósítónk: *Weisz* Mantréd lőszergyá-

ros Országos anya- és osecsemővédő központot akar alakítani és e célra két millió koronát ajánlott föl. Apponyi Albert gróffal, a *Stefánia* szövetség elnökével értekezett egy mintakórház létesítésére, amelyben többek között orvosok továbbképzésben részesülnek. A fővédnökségre a királynét fogják fölkeríteni és az ő nevével nevezik el a központot.

— **Cukorosomagoló és papírzacsok Kerpelnél.** 901

Sikeres előtéri vállalkozások az orosz fronton.

Budapest, március 20. (Hivatalos.)

A főhadiszállás jelenti:

Keleti harctér:

Az Erdős-Kárpátokban, Lucktól nyugatra és a Stochod mentén sikeres előtéri vállalkozásaink voltak. Egyéb nevezetes esemény nem történt.

Olasz harctér:

A Fleimsvölgyi arcvonalon jelentékenyen fokozódott, különben csak a rendes tüzéségi tevékenység folyt. Triestre az ellenséges repülők újból bombákat dobtak.

Délkeleti hadszíntér:

Tepelenitől északra, a Vojusa-mentén felderítő osztagaink egy ellenséges bandát megsemmisítettek. Az Ochrida-tótól keletre újból a franciák erős támadásait vertük vissza. *Höfer* altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

— **A Magyar Általános Hitelbank közgyűlése.** A Magyar Általános Hitelbank tegnap tartotta évi rendes közgyűlését: *Czirák* Antal gróf elnöklésével. Az előterjesztett igazgatósági jelentést és számadásokat a közgyűlés egyhangulag tudomásul vette és jóváhagyta az igazgatóságnak azt az indítványát, amely szerint az áthozat nélkül 13,378.028 koronát kitevő 1916. évi tiszta nyereségből részvényenként 48 koronát fizetnek osztalékul. A rendes tartalék-alap, valamint az ingatlanok farialékának javadalmazására egy-egy milliót fordítanak, a fennmaradó 3,893.400 korona 53 fillért pedig az 1917. év üzleteredmény-számlájára visznek át. A részvények 26. számú szelvényét április másodikától kezdve váltják be. A közgyűlés egyhangulag megadta az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére a fölmentést s azután *Zichy* Andor gróf részvényes indítványára közfelkiáltással megválasztották az igazgatóság tagjaivá öt évre *Egry* Aurél drt (új), *Haupt-Stummer* Lipót Jenő bárót, *Rothschild* Lajos bárót és *Wagner* Ödön drt, felügyelő-bizottsági tagokul pedig egy évre *Belcsák* Kálmánt, *Dobokay* Kálmánt, *Havassy* Dezsőt, *Hegyes-halmi* Lajos drt (új), *Kerntler* Ferencet és *Szalay* Imre bárót.

— **Előleptetések a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankban.** A Kereskedelmi bank igazgatósága mai ülésén dr. *Glósz* Ferencet főügyészszé, *Ghillányi* Mihály drt ügyészszé nevezte ki. Aligazgatók lettek: *Benkó* Márton, *Mártony* József, *Papp* Lőrinc cégjegyzők és *Erdey* Dezső főfelügyelő. Az igazgatóság *Demjén* Zsigmondot, *Howlet* Károlyt, *Szalai* Pált, *Szabó* Kornél elnöki titkárt és *Strasser* Vilmost cégjegyzői jogosultsággal ruházta fel; *Csáky* Adolfnak a budai, *Forbáth* Arturnak a

nagykanizsai és Herz Gazának a nagyszabasi fiók főnökeinek a fiók-igazgató címet adományozta, Müller Arpadot pedig felügyelővé nevezte ki.

MOZGOKEP SZINHÁZ.

* Yvonne. (Franceska Bertini repris az Urániában.) A sajnálatos háborús viszonyok megbénították a kereskedelemnek minden ágát. A harcban álló nemzetek kénytelenek lemondani egymás művészetéről, ipari termeléséről és kereskedelméről. A filmgyártást és kereskedelmet rendkívül súlyosan érintette ez a válság és amikor semleges államon keresztül mégis sikerült egy pár külföldi filmet a magyar piacra venni, a közönség mohó érdeklődéssel kísérte ezek bemutatását. És a sikert a Franceska Bertini főnök aratták, mert az a pár kép, amely ebben az évadban bemutatásra került azt igazolta, hogy minden hazafiasság és minden elfogultság nélkül ennek a nőnek a művészete előtt kalapot kell emelni mindenkinek, aki igazi értéket becsüli és szereti. A színház ma közönségére újra lehozta az Yvonne című regény után készült filmet, amely a szorokban helyet foglal el a mellett a csendes jogát magának a színház már rég biztosította. A látogatók száma, akik a multkor bemutatott alkalmával tegy nekül voltak kénytelenek a pénztárhoz átvonni, valószínűleg örömmel veszik ezt a híradást a mely alkalmat nyújt egy tökéletesen szép film keretében a mozi-színház stábját viszont láthatni. — *Mamma Vanna* drámai történet az Uránia legközelebbi bemutatója.

* A Wolfson-cirkusz utolsó díszelőadása — szardán az Apollóban. Minden elfogultság nélkül megállapítható, hogy az idei szezon legszebb és leggránociosabb filmjét a világ híres Nordisk-filmgyár hozta, a filmpiacra „A Wolfson-cirkusz utolsó díszelőadása” címen. Amikor a premierje volt ennek a kolosszális műnek az Apollóban, a publikum a legmesszebbre elragadtatás hangján nyilatkozott arról az azóta tömegesen érkezők a híres Apolló igazgatóihoz, hogy tűzbe ismét másorra a nagyszabású artista dráma. Szombati kísérlet után sikerült az Apollónak újból lehozni a csodás képet, amelyet szardán és csütörtökön mutat be ismét. Az első híre megindult az előjegyzés s már a jegyek nagyrésze le volt foglalva egy a szardán, mint a csütörtöki előadásokra. A Wolfson-cirkusz utolsó díszelőadásának (Fata Morgana) meséje, mint ismeretes, az artistavilágból hozták elénk lebilincselően érdekfeszítő történetet. Megkapó artista-produkciók fokozták a dráma érdekességét, amelynek kiállítására külön látványosság.

NEMZETI SZINHÁZ.

Aradon, 1917. március 21-én, szardán:
B) Bérlet. B) Bérlet.
Cigányszerelem.
Operette.
Kezdete 7 órakor.

ARADI KÖZLÖNY

1917. évi április hó 1-től új előfizetést nyitunk az „Aradi Közlöny”-re.

Előfizetési árak:

Helyben és vidéken:

Egész évre	28 K.
Fél évre	18 „
Negyed évre	9 „
Egy hónap	3 „

Tessék mutatványszámot kérni.

Új könyvek.

* A Társaság. A megszakított gazdag és árulós tartalommal jelent meg A Társaság e heti száma. A társasági rovat azuttal is változatos, a képek gazdag illusztrációval szolgálnak a szövegrész mellé. A Társaság előfizetési ára egész évre 28 K, felévre 14 K, negyedévre 7 K. Mutatványszámot ingyen küld a kiadóháznak: Budapest, IV., Reáltanoda-utca 18.

* A Nyugat folyóirat március 16-i száma a következő változatban tartalommal jelent meg: Ignotus: Általános választójog s nemzeti birtokpolitika. Ambrus Zoltán: Bosszort és Dibeius. Grillát Oszkár: Versok. Kádár Endre. Három vázlat egy naplóból. Kafka Margit: Hangyaboly (Regény VI. Befejezés.) Szomorú Dezső: Régi szent történet. (Novella). Politika mögöl: Magyarország népesedése 1914-ben. Ady Endre: A titok arat. (Vars.) Ignotus: Ambrus és figyelőrovat. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, VI., Vilmos szászár-ut 51. szám. Előfizetési ára: egy évre 28 K, felévre 14 K, egyes szám ára 1 K 40 fillér. Mutatványszámot kívánatra díjtalanul küld a kiadóhivatal.

A szerkesztésért felelős:

Rudnyánszky Endre igazgató.
Staubert József.

NYILTTÉR.

(Az ezen rovat alatt közzétettéket nem vállalunk felelősséget.)

Segédét

rövidáru- és cukorka-nagykereskedésünkben felvesszünk.

1894

Grünwald és Moskovitz.

szőlősgazdák

Szőlősgazdák

figyelmébe ajánljuk

PEROCID

tiszta német gyártmány — gar. 45% — a ministorium által ajánlott egyedül megbízható kék pótlószer, permetezőszó, — napi áron.

M A F F I A

L. Mayunga, szép fehér hosszúszálú minőség, — ered. bálákban és kimérve, — napi áron.

Hypermangan-kali

fürt peronospora és lisztharmat elleni védekezésre, napi áron. 1149

Wojtek és Weisz, Arad.

szőlősgazdák

Használt ólom megvételre kerestetik.

Kifutó fu felvétetik.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

Magyar gyógyborok

Kitünő minőségű hegyaljai fehér és borral készítve.

Vasas chinabor. Kiváló minőségű, vérképző gyógybor, vérszegények, lábadozók, sápkóros gyermekek részére kiváló erősítő szer. Benne a cink- és vas nagy győgyereje kiválóan érvényesül. Kis palack ára: 2 korona 80 fillér. Nagy palack ára: 4 korona.

Condurongó bor. Kiváló gyomorérintő szer, főleg fűszeres, lágy, melegítő, a gyomorra és belekre jó hatást gyakorló gyógybor. Gyomorbetegségek részére és ott, ahol a condurongó kéreg javulva van. Egy palack ára: 3 korona.

Pepsin bor. Egyesíti a pepsin és a só-sav jó tulajdonságait és kiválóan alkalmas a most nehezen beszerezhető Ácsdi pepsin helyettesítésére. Gyenge emésztésnél igen ajánlatos. Egy palack ára: 3 kor. 60 fillér.

Kapható a készítőnél:

1895

Rozsnyay Mátvás gyógy-szeriárában Arad, Szabadság-tér.

Tiszta, jó minőségű

házi szappan

nagyobb mennyiségben megvételre kerestetik.

Legidejesebb tyukszemétől

is három nap alatt mindenki megegyezik a Hajos-féle ANAGALLIN használatával. Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázni kell az ANAGALLIN szóra. Ára használati utasítással 1 korona.

Gyógyfahéj fogakat

Doré fogpaszta

szőlősgazdák. Nem habzik! A szájhigiénét tisztítja, erősíti és enyhíti. Ára egy porcelán-szetoncénnek 80 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedül nagy mennyiségben:

HAJOS ÁRPÁD

gyógyfahéj Arad, Andrássy-utca 22. sz. (Helyettesítéssel szardán.)

AKI

házat, vagy földbirtokot

venni vagy eladni akar, forduljon bizalommal

Lustbader Adolf

ingatlanforgalmi irodájához Révay-utca 2. sz.,

ahol kisebb-nagyobb házak, birtokok előjegyzésben vannak. Megbízásokat ingatlanok eladására és vételére elfogadok.

Telefon 961. szám.

4674—1917.

Hirdetmény.

Közhirre tesszük, hogy a munkabérek emelkedése miatt a sirgondozási díjakat további intézkedésig a következőben állapítjuk meg:

Kis sirbolt gondozása 7 korona helyett 8 korona, nagyobb sirbolt gondozása 14 korona helyett 16 korona, sírkert gondozása 14 ko-

rona helyett 16 korona, sírhely gondozása 4 korona helyett 5 korona, nagyhantolt 6 korona helyett 8 korona, kis hantolt 4 korona helyett 6 korona, szőnyegbeültetés 8 korona helyett 10 korona.

Arad, 1917. február 24.

A városi tanács.

Magánjáromozgatókat

- Kompond és stabil gőzgépeket
- Gőzcsepítő garnitúrákat
- Magánjáromozgókat
- Csepítőszekrényeket
- Esztergápadokat
- Hererejtőket
- Elevátorokat
- Motorokat
- Gőzekeket és
- Gőzkazánokat

javított állapotban vásárolnak készpénzfizetés ellenében

FRIEDRICH TESTVÉREK

gépgyára, Temesvár.

Műlgyek, urak figyelmébe!

Már megérkeztek a legújabb

modell tagál női és leányka formák.

Szalmakalapokban nagy választék. Férfi kemény és puha nyulszőr kalapokban nagy raktár. —

Női tagál vagy szalmakalapoknak átvarrását és festését a legújabb modell után elvállalom. 1791

Tisztelettel

Bittenbinder Konrád

Első aradi villanyerőre berendezett kalapgyártás

Deák Ferenc-utca 42. sz. Fehér Kereszttel szemben.

979—1917. kh.

Hirdetmény.

Folyó évi január hó 1-én életbe lépett ebtartási szabályrendeletet a következőkben teszem közhirűvé:

1. §. Arad szab. kir. város területén tartott kutyák után adót kell fizetni. Ez a kötelezettség a kutyák elváltatásának napjától kezdődik. Adamentesek a katonai, csendőrségi, vagy rendőrségi célokra szolgáló beosztott, vagy okt. tás alatt álló, továbbá a városi mezőőrök és erdőőrök birtokában levő és hivatásuk gyakorlására szükséges kutyák.

22. §. Minden kutyabirtokos köteles kutyáját keleten etetni, itatni s gondozni, és egészségi állapotát figyelemmel kísérni.

23. §. Mibelet valamely kutyán belső megbetegedésre utaló jelek mutatkoznak, ugysintén ha a kutya bujkál, vagy megszökött, továbbá, ha azt veszélyre gyanus, vagy veszett állat megmarta, birtokosa, illetve a gondozásával megbízott egyén, azt az 1888. évi VII. t.-c. 126. §-ában megjelölt állategészségügyi hatóságnál (kapitányi hivatalnál) bejelenteni tartozik, egyenlőt köteles a kutyát, amennyiben nem szökött meg, a hatóság intézkedéséig elkülönítve biztos helyen elzární. A veszélyes, veszélyes gyanúja, vagy fertőzés gyanúja esetén követendő eljárása az 1888. évi VII. t.-c. 65—72 és ezen törvény végrehajtása tárgyában kiadott 40000—1888. sz. rendelet 189—192. §-ának, nemkülönben az 52968—1908. sz. földművelésügyi minisleri és az e tárgyban kiadott egyéb minisleri rendeleteknek határozmányai irányadóak.

24. §. A város belterületén minden kutya az utcára s általában házán kívüli helyre csakis a marás lehetőségét kizáró szájkosárral bocsáthatók.

25. §. Harapós és általában a közbiztonságra veszélyes kutyákat napal biztos módon megkötve, bezárt helyen kell tartani, éjjel pedig azok csakis zárt udvarban bocsáthatók szabadon.

26. §. A tanyákon tartott kutyákat a vadászati tilalmi idő alatt pásatorokutyákat pedig nyakukról, első lábuk alul 3 centiméter távolságra felgő oly koronával kell ellátni, mely őket a szabad mozgásban lényegesen korlátozza.

27. §. Vendéglőbe, kávéházba, vagy más nyilvános helyiségbe ugysintén társaskocsba kutyát bevinni nem szabad. Hivatalom birtokosai részére nemcsak a kutya birtokosa hanem az őrző is felelős a szabályok betartásáért.

nosa (bőrloje) illetve a társaskocsi alkalmazottai felelősek. Sétányokra kutyát vinni szintén tilos.

28. §. Vásárra kutyát vinni tilos.

29. §. Kutyát kinozni, durván bántalmazni, uszítani vagy más módon tölös.

Büntető határozatok. Kihágást követ el: a) aki másnak a kutyájáról az ebbárcát jogtalanul elveszi, b) aki más kutyájáról szóló ebbárcát saját kutyáján használgatja, c) aki saját kutyájára szóló ebbárcát másnak adja, d) aki kutyáján hamis, vagy megnevezést ebbárcát viseltet, e) aki a 6—8 §-okban előírt bejelentést elmulasztja vagy az ebbárcó kivételére szempontjából — lényeges körülményre vonatkozóan a valóságnak meg nem felelő bejelentést tesz, továbbá aki kutyája részére az ebbárcát ki nem váltja, f) aki a jelen szabályrendelet 22—30 §-ai ellen vét, amennyiben cselekménye súlyosabban nem minősül, 100 koronaig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Grein, főkapitány.

Archámlasztás!

A kozmetika legújabb vívmánya. Egy bohói tanár tanulmánya. Felújítja az összes bőrhámlasztó szereket. Az eljárás egy fél óra alatt kész. Teljesen ártalmatlanul és fájdalom nélkül választja el a felesleg bőrtörzset az elszólt. Gyönyörű archórt eredményez, meglepően udév teszi az arcot, szíttal feltűnően fiatalít. Eszközöm kozmetikus arcápoló intézetben megvásárolható. Székely-utca 10. szám alatt. 1919

Bartháné, szakképzett kozmetikus

2321—1917. pm.

Hirdetmény.

A m. kir. rokkantügyi hivatal programjába vette, hogy a rokkant katonák számára Kecskeméti és Vácra a Kocruk cég gyártelepén bőripari kereseti telepet fog szervezni.

Ezen telepeken felvehetőek lesznek azon súlyosabban rokkantultá vált (lébajpu alt, bántalab) vagyottalan, elősorban csalódos és feldetetlen, esköcsős életű katonák, kik:

a) rokkantultá válásuk előtt fa- illetve bőripar valamely ágát, mint önálló mesterek üzték, azonban rokkantságuk következtében, vagy a változott gazdasági viszonyok miatt az ipar önálló üzésére képtelenné váltak, mindazonáltal a kereseti telepen eredményesen foglalkozathatók;

b) rokkantultá válásuk előtt fa- ill. bőriparban mint segédek működtek, illetve valamely fa- vagy bőripari gyárban szakmunkában kellő jártasságot sajátítottak el, azonban rokkantultá válásuk folytán naponként otthonjuktól távolabbi eső munkahelyek felkeresésére alkalmatlanná váltak és így — bár a kitanult iparágban szakmunkát végezeni képesek, — magán munkaadóknál megnyugvással el nem helyezhetőek;

c) a m. kir. Rókkantügyi Hivatal rokkantiskoláinak fa- vagy bőripari tanműhelyében kiképzést és az ipar üzésére képeitést nyertek. Az érdeklődők jelen ügyre vonatkozólag bővebb felvilágosítást hivatalomban nyerhetnek.

Az elhelyezés iránti kérvények a hivatalomtól nyerveendő utasítások szerint felszerelve a falpari telepre vonatkozólag i. évi április hó 1-ig, a bőripari telepre vonatkozólag pedig i. évi április hó 30-ig hivatalomnál adandó be.

Arad, 1917. március 9.

Varjassy, polgármester.

Fagydeganatok

elmulasztására, fagyvizketőség biztos meg-

szüntetésére legjobb szer a

FRIGIN.

Ara ocséttel és utaltással 1 korona.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is 3 nap alatt mindenki megszabadul

a Hajós-téle ANAGALLIN használata által. — Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beozersesnél vigyázni kell az ANAGALLIN szóra. Ara használati utasítással együtt 1 korona.

Polosták

kiirtására a legsikeresebben és teljesen csak a „Phenol-sav“-val eszközölhető. A butorokat nem rostja, még a petéit is kiirtja. Ara 1 üvegnek 1 korona.

Legjobb fekete hajfestő

a „Melogen“. Egy perccel alatt bármely hajat, vagy bajuszt a legesebb

allandó fekete szíre lehet festeni anélkül, hogy a színt le lehetne mosni. Ara 2 korona 40 tillér.

A fenti szerek készítői **Hajós Árpád** Gyógyszer-tárában

ARAD, Andrásy-tér 22. sz.

Alapították 1886. évben az Aradmegyei Kórház számára.

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

As apróhirdetések díját szavak szerint számoltjuk.
 Minden szó hirdetésre ára 8 fillér. Vastagabb betűkkel kívánt szavakat aláhúzással kell jelezni.
 A vastagabb betűkkel kívánt szavakat aláhúzással kell jelezni.
 A legkisebb hirdetés ára 1 korona.
 Az apróhirdetéseket előre kell fizetni. Hirdetéseket délután 1/2 óráig veszik fel.
 A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közzétehető, megváltoztassa.

Levelezés.

„Szemere a nyakfa orvosa.”

Valaki ezt nekem muzsikálta. — Valaki, aki a Legorá-abb. — Mióta várom már kétszázheves orvosi írását. Kérem nevenek kezdőbetűjét a legközelebbi számban közzéadni. 21. 1895

Alkalmazást keres.

Hadmentes férfi,

kapusnak, felügyelőnek, vagy hivatal-szolganak ajánlkozik. Cim a kiadóhivatalban. 1900

Hadmentes gépész.

16bb évi gyakorlattal, 16 bizonyítványokkal, április 1-re állást keres. Cim a kiadóhivatalban. 1904

Érdemes munka.

gazdasági állást keres. Cim a kiadóhivatalban. 1888

19 éves határozott.

ki a balkezére nyemerkő, de azért erős és munkabíró, magyar, német és román nyelvismerettel, irás- és olvasási képességgel, anyagi vagy egyéb állást keres. Cim: Mohr Jakab, Újszentes. 654

Alkalmazást nyer.

Házvezetőnő.

Idősebb nő, ki a gazdasági és háztartási teendőket járta, vidékre keresetért. Cim a kiadóban. 1897

Gazdasági foglalkozás.

alkalmazást nyer április 1. helyére Vajda Zsigmond Lászlóval gazdasági tanácsban, u. p. Magyar-Bányászati. 1905

Beosztás a német nyelvű.

Fraulein wird zu einem 3 Jahr alten Knaben gesucht. Adresse in der Adm. Administration. 1807

Egy idősebb

borbélyoságát kerestetik. Eszterházi tér. Arad. 1891

Bejáró,

ki padló fektetéshez ért. 16 fizetéssel felvétetik Bathya-gy. utca 23. l. em. 3789

Lapkiterelő-pár

jó fizetéssel felvétetik. Bővebbet a kiadóhivatalban. 7891

Lakást keres.

4-5 szobás

modern lakást keresek május 1-re. Löwinger, Hasszinger-u. 6. 1896

Kiadó lakás.

Kiadó

egy elegánsan bútorozott utcai szoba, elő- és fürdőszobával. Forray-utca 7. Hajek-féle üvegkereskedés felett. 1906

Külső

2 lépcsős helyiséggel és kamrával álló lakás, melynek vagy hűdauk is alkalmas. Cim a kiadóhivatalban. 1908

Ingatlan.

Házati megvételre keresek,

lehet 3-4 lakással, Orczy-, Rósepacher-, Dzsó-, Török Gábor-, Wesselényi-, Varjassy József-utakban. Cim a kiadóhivatalban. 1898

Eladó

Varlassy József-utca 20., Munkácsy Mihály-utca 5. és 6. számú házak. Bővebbet Porczán Lajosnál, Bocskó-utca. 1899

Üzletek.

A volt Jámber

papírkereskedés helyisége raktárral, pinccével kiadó. Megtekinthető d. e. 10-12. d. n. 2-6. 1875

Üzleti helyiség kiadó

Szabadság-tér 5-6. szám. Bővebbet Hammer Vilmos villanyműszerészénél. 1028

Egy jólforgalmú üzlet

trafik- és italmérési engedéllyel, elutazás miatt, május 1-től, előnyös feltételek mellett, több évre bérbeadó. Cim a kiadóhivatalban. 5096

Gyógyászat.

Az anjel

Fájdalomcsillapító Benzue balsamot teljesen pótolja a Hehs-Földes-féle fájdalomcsillapító balsam. Teljesen azonos összetételű, mint a Benzue liniment. Ára 2 korona. Földes gyógyszerár, Hehs gyógyszerár. 12

Vétel és eladás.

Vessék

2000 fillérért darabon 1000 utánvélet és csekket adnak. Krausz Henrikné Arad, Bocskó-utca 5. 1902

Egy szerződés

teljesen tökéletesen levél- és hírdő- és zór-éadó. Cim a kiadóban. 1803

Csereáskiráltnő

operált két kézben 7 kor. 20-ért kapható. Kézben 1300-ig és zeneműkereskedésben. Forray-utca. Telefon 9-2 szá. 827

3 pár orv. ujj-igáshám

eladó. Krausz Márton szájgyártó, Pant. 1824

50 fejedes

könnyű viselő, kocsis, elefánt- és más, kiadó. Bővebbet József főherceg-ut 11. szám 1866

Használt ólom

megvételre kerestek. Bővebbet a kiadóhivatalban. 7892

Különteles.

A néma

66 Lászlóval való járó fájdalom, nyomán megszüntet, ha orunkat Nathannal bekenjük. Ára 1 korona. Hehs Vilmos gyógyszerára, Arad. 1433

Tyukszem

66 minden börtömben ehen tisztosított szor, Hehs gyógyszerész tyukszem-tapasza. A legmegbizhatóbb tyukszem a tapasztalt párnai használata után levált, a győző fájdalom azonnal megszűnik. Ára 1 korona. Hehs gyógyszerár, Földes gyógyszerár Arad. 12

Bérbé kerestetik

Arad város határában, konyhakertészetnek alkalmas, öntözhető vagy erre berendezhető 8-10 hoidas földterület, továbbá egy, a bolgár kert-szeches értő kertész. Ajánlatok az Aradi és csanakdi vasutak Magánüzemi központi felügyelőseghoz, József főherceg-ut 22. szám, III. bejárat, ajtó 6. sz. alá intézendők. 1898

Hehs Vessék elvételre.

Suverén orv. vérszegénység, sápkór, meddülés, a vérszegénységből eredő ideg-bajok, étvágytalanság, gyomorbántalmak, lés, általános gyengeség ellen. Paratlan vérképző és vérjavító biztos, óvszer malárius fertőzések- és minden fertőzőből eredő meg- betegedés ellen úgy felelőseknek, mint gyermekeknek. Ára 3 kor. Hehs gyógyszerár, Földes gyógyszerár. 12

Apróhirdetések

az „Aradi Közlöny” részére felvételnek a Messenger-boy irodában, Deák Ferenc- u. B. Ugyanitt kapható az „Aradi Közlöny.”

Deák Ferenc-utca 40. szám alatt, L. em., 2 esetleg 3 elsőrangban

bútorozott szoba,

takarítással, fürdőszobával, kiadó. Bővebbet ugyanott. 1901

A jövedelem, a vagyon és a hadinyereség adótörvényekről

Igen előszerű gyakorlati tájékoztatót adott ki Vihar Károly számtanácsos, melyek fizetendők 1 korona 20 fillérért rendelhetőek meg a szerzőnél Budapest, II., Margit-körút 5/b. 1885

6-700 kilógram szép dió 1886

és 100-150 kilógram mogyoró

á 5 koro. ár. kapható Beskovits Samunál Birtin, Hunyadmegye.

Felter Teréz

kozmetikai intézete.

Értesítom a b. hölgyközönséget, hogy kozmetikai intézetemmel kapcsolatban hajmosást, ondulást, hajfestést

Ésma festékekkel és manicúrt

vegzek. 1859

Felter Teréz

Forray-utca 4., I. em.

2672-1917. p.m.

Hirdetmény

A közelműzei hivatal felügyelőbizottságának javaslata március hó 9-től további intézkedésig a m. kir. helygymnasia-ornum 63112-1915. számú rendelkezéssel nyert felhatalmazás alapján Arad sz. kir. város területére nézve a babnak kicsinybeni árutitási árát kilogrammonként 80 fillérben állapítottam és annak eladáat a há óság által forgalomba hozott jegyzetben és később megállandólagos fejadaghoz kötöm.

Babot kicsinyben a most megánapított árán Aradon magasabb áron árutitani tilos, aki ezen tilalmat megszegi, az 1251-1916. M. E. számú rendelet értelmében kihágást követ el és amennyiben cselekménye súlyosabb büntetőrendszekzés alá nem esik, hat hónapi terjedhető elzárással és 2000 koronáig terjedhető penzbüntetéssel büntetettik.

Amaz készlet tekintetében, melyre nézve a kihágást elkövették, elkobzásnak van helye.

Varjassy, polgármester.

Kifutó fiu

jó fizetéssel felvétetik.

4885-1917. pm.
Hirdetmény.

Onkor László asztalos- és ács-tanulói segély alapítványából egy Aradon felszabadult jó magaviseletű és szorgalmas asztalos tanuló, vagy felszabadult asztalos segéd, ki tanoncidejét Aradon töltötte, szerzeményében részétül, a segélynek ez éven kiosztandó kamata 60 koronát tess ki.

Felhívom ennélfogva azokat, kik ezen alapítvány érvényesítését einyerni óhajtják, hogy kérvényeiket masterük bizonyítványával, valamint tanoncidejük bizonyítványokkal felszerelve, hozzám í. hó 30-ig nyújtsák be.

Arad, 1917. március 15.
Varjassy, polgármester.

Új kalapszalom Aradon!

Április 1-én új

női és gyermek-

kalapszalont

nyit

Schwarz Sárvalné

Szalóc-utca 4. szám alatt, I. em.

164-1917. g. sz.

Árverési hirdetés.

Arad sz. kir. város gazdasági szaka a város tulajdonát képező Marosparti 3. sz 218 □ öles és 6 sz. 220 □ öles telkeknek eladása iránt március hó 26-án d. e. 10 órakor árverést tart.

Bánatpénzül leteendő az ajánlati ár 10 százaléka készpénzben, vagy elfogadható értékpapírokban.

Árverésni lehet mindkét telkre külön és mindkét telre együtt.

Az árverésen részt lehet venni szóban és írásbeli ajánlatokkal.

Az írásbeli ajánlatok részintan a szobeli árverés megkezdése előtt nyújtandók mert csak a korvételnek figyelembe, ha azelőtt a bánatpénznek a városi pénztárba történt befizetését igazoló jegy mellékelve van s ha az ajánlattevő kijelenti, hogy az árverési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árverési feltételek a gazdasági tanácsnok árán az árverést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székének 1917. évi március hó 5-én tartott üléséből. A gazdasági szék.

Ocska, használt

ólomcsövet

és egyéb

ólomtárgyakat

megvételre keresünk.

Aradi nyomda részvénytársaság.